

Facebook, kvinner og vaksinemotstand

En tematisk gjennomgang av kvinners opplevelse av å være vaksinemotstandere på Facebook.

Basert på kvalitativ empiri innhentet i perioden januar 2022 til november 2022.

HÅKON REIERSEN

VEILEDER

Hanne Håland, Instituttleder
Hege Wallevik, Førsteamanuensis

Universitetet i Agder, 2022

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Master

Abstract

As the Covid19 pandemic is coming to its end, or at least it appears to do so in Norway, this research is done in the wake of a pandemic crisis, the Covid19 outbreak.

This master thesis focusses on interaction between a) Facebook as a technology and as a social media platform, b) female vaccine skeptics and c) the social and technological settings they operate in.

This research show that the women in question have a much wider perception of what it means to hold a hesitancy to vaccines than what one might assume. These women experience a range of consequences because of their beliefs, that affects their activities on Facebook, but also bleeds off from Facebook and into their real lives. Furter more I highlight the pull Facebook has on these individuals, not only as an addictive SoMe platform, but also as their main source of information and platform for activism.

In conclusion this research indicates that the interaction between social media, marginalized groups and the society calls for a new and broader understanding of the total effect.

Gje meg handa di, ven,
når det kveldnar,
Det blir mørkt og me treng ei hand.

Sondre Brattland (1988)

1	Innledning	3
2	Problemstilling	5
3	Kontekst for masteroppgaven	6
3.1	Covid19, Vaksiner og vaksinemotstand	7
3.2	Sosiale Medier og Facebook.....	8
3.3	Vaksinemotstand og SoMe	9
3.4	SoMe som teknologi og som meningsbærer.....	9
4	Teoretisk rammeverk.....	10
4.1	Facebook som funksjonelle byggeblokker	10
4.2	Hva er en online-venn?.....	12
4.3	Ekkokammer	13
4.4	Diskursen – vaksinerings som et kvinnespørsmål? Eller en del av noe større?.....	14
4.5	Flere fasetter for motivasjon. Er FOMO en av dem?	15
4.6	Teknikker som forsvarsverk – Affordances.....	16
4.7	Facebook sine sanksjonsmuligheter	19
5	Metode	21
5.1	Tilnærming til tema.	21
5.2	Rekruttering	22
5.3	Innsamling av empiri.....	23
5.4	En kvalitativ tilnærming: bruk av intervju.....	23
5.5	Tematisk analyse	26

6	Etikk	27
6.1	Avveininger rundt presentasjon av empiri.....	28
7	Funn fra empiri.....	30
7.1	Informantene presenterer seg selv. Relevante utdrag.....	30
7.2	Venner og grupper.....	34
7.3	FoMOs og egenrapportering av aktivitet.....	38
7.4	Verdensbildet – Den store sammenhengen.....	42
7.5	AFFORDANCES	46
7.6	Prisen for å være på Facebook.....	50
7.7	Veien videre for informantene	55
8	Diskusjon	61
8.1	Venner og grupper.....	61
8.2	Verdensbilde – Den enda større sammenhengen	67
8.3	Affordances.....	74
9	Konklusjon.....	76
10	Litteraturliste.....	78
11	Vedlegg.....	83

1 Innledning

Jeg har i løpet av studietiden ved UiA fått økt oppmerksomhet rundt noen av de problematiske sidene ved Sosiale medier. Videre har jeg lært om hva feminisme kan være og fått et innblikk i kjønnsforskning. I denne masteroppgaven vil jeg kombinere dette.

Kjønnsforskning kan forstås som en tilnærming til samfunnet der de klassiske binære spenninger, mann mot kvinne, er i fokus. Det kan også handle om å synliggjøre interseksjonelle perspektiver, der man i tillegg til kjønn er opptatt av at klasse, alder, seksuell legning og rase har betydning, noe som også tar innover seg ikke-binære forståelser. Som en del av det feministiske prosjektet er man opptatt av å inkludere så mange forståelser som mulig og også sette spørsmålsteget ved det tatt-for-gitte og dermed fastlåste forståelser. Man er opptatt av å se ting fra ulike perspektiver og anerkjenne posisjonering. På den måten handler det også om kunnskapsproduksjon, maktbalanse og definisjonsmakt.

Det at jeg har valgt å ta kvinnelige vaksinemotstanderes ståsted i denne oppgaven, betyr at jeg har valgt en posisjonering. I tråd med Haraway (1988) sin ide om situert kunnskap, argumenter jeg for at det er viktig å anerkjenne at perspektiv og kontekst betyr noe. I «Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective» (1988), skriver hun om at kunnskap ikke er nøytral, men kontekstuell og lokalisert. Ifølge Hellstrand er argumentet at:

[...] vitenskapen og dens idealer, så vel som kunnskap om verden, aldri er nøytral, men snarere noe som produseres på grunnlag av mange av de samme maktstrukturene og inkluderings- og ekskluderingsmekanismer som andre samfunnsstrukturer
Hellstrand (2019)

Jeg har skrevet en masteroppgave med et utvalg kvinner som jeg definerer som vaksinemotstandere. Jeg vil i denne oppgaven tenke på vaksinemotstandere som en marginalisert gruppe, og videre kvinner som en undergruppe, eller en subgruppe. Men hva er det som gjør dem marginalisert? Marginal betyr at noen befinner seg i utenfor en gruppe. Men det er ikke en entydig definisjon for hvem disse *noen* skal være (Normann, 2007).

Vaksinemotstandere er videre ikke en homogen gruppe (Weinberg & Dawson, 2020). Kvinner som deltar i debatten om vaksiner er følgelig heller ikke en homogen gruppe, men snarere tvert imot vil jeg si. Det er derfor en del av utfordringen i denne masteroppgaven å definere et sett med kriterier for hvem *noen* er. Marginalisering *kan* defineres som en prosess som følger flere spor parallelt eller i rekker og som da i sum fører til at noen blir utenfor en gruppe (Normann, 2007) og det er det jeg vil gjøre. Merk at marginalisering ikke er det samme som å være totalt utestengt (Normann, 2007).

Prosessene som utvalget mitt melder at de går igjennom, inkluderer ofte latterliggjøring og utestenging fra mediedebattene. De opplever seg selv som delvis forfulgt i nærmiljøet sitt og a) isolerer seg og/eller b) søker sammen med likesinnede. De opplever utstøting også konflikt i nære relasjoner. Informantene beskriver seg selv som omtrent fritt vilt i møte med myndigheter, på sosiale medier og i møte med Facebook som teknologi.

Da denne masteroppgaven er en del av den tverrfaglige masteren Menneske, teknologi og samfunn, vil jeg nettopp se på disse tre aspektene; menneskene, teknologien og samfunnsdebatten. Denne masteroppgaven har Facebook som teknologisk ramme, tar utgangspunkt i kvinners erfaringer og har vaksinemotstand som tematisk fokusområde.

Gjennom å forstå vaksinemotstand fra mine informanternes ståsted innenfor rammen av Facebook kan nye forståelser av maktstrukturer, ekskludering og meningsdannelse oppstå. Et slikt ståsted kan også gi ny innsikt i bruk av teknologi. Wajcman (2010) argumenter for at feministiske perspektiver muliggjør et skifte i forståelse av hva teknologi er som inkluderer kultur og praksiser assosiert med teknologien. Ved å sette søkelys på kvinners bruk av Facebook i sin vaksinemotstand, kan vi forstå både hvordan deres synspunkter former og formes av pågående debatter *og* teknologien.

Vaksiner og vaksinemotstand er i aller høyeste grad en dagsaktuell internasjonal samfunnsdebatt. Debatten for eller imot vaksiner handler om så mye mer enn bare vaksiner. «I Tyrkia bruker mange vaksinespørsmålet som en anledning til å motsette seg statens makt» sier Einar Wigen, førsteamanuensis ved UiO (Lilleslått, 2022). I Vennesla, Agder, stiller predikant Svein-Magne Pedersen spørsmål om hvorvidt pandemien er sendt fra Gud og at det er Gud alene som kan beskytte oss fra sykdom og lidelse, skriver avisen Vårt Land (Vadla, 2021). På den andre siden av vektstangen står Vebjørn Selbekk, redaktør i avisen Dagen. Han sier til NRK.no at:

[...] predikantene har kokt sammen på en oppskrift av tvilsomme bibelutlegninger, manglende tillit til myndighetene, konspirasjonsteorier og falske profetier. Den blandingen er livsfarlig, folk har allerede dødd. Selbekk (2021)

Også i det etablerte politiske miljøet lefles det med vaksinemotstand. Rydje et al. (2022) skriver i DN.no om hvordan Statsråd Sigbjørn Gjelsvik (SP) i flere år har vært medlem av en facebook-gruppe som også preges av «[...] konspirasjonsteorier om alt fra coronaviruset til Gro Harlem Brundtland». Da pandemien var et faktum dukket det opp konspirasjonsteorier omtrent med det samme, og « [...] antakelig hørte du dem først i sosiale medier» sier Steinar Brandslet til digi.no (Brandslet, 2022).

Vaksinemotstand er videre et tema som det forskes mye på. Ved å bruke søkefrasen «online AND «anti-vaccination» AND movement» returnerer Google Scholar 1.810 artikler publisert i 2022. Tilsvarende søk på «Facebook AND «anti-vaccination»» returnerer 1.980 artikler for 2022.¹

Det som gjør vaksinemotstand relevant for denne masteroppgaven er at denne aktiviteten er flyttet til SoMe og til Facebook. Vaksinemotstand generelt diskuteres og organiseres nå *i all hovedsak* online (Smith & Graham, 2019, s. 1311).

2 Problemstilling

De som uttrykker skepsis til vaksiner, blir ofte latterliggjort i lokalsamfunnet og i mediedebattene. De kan også oppleve utstøting og latterliggjøring i nære relasjoner. De er en begrenset gruppe og sånn sett vil jeg velge å si at de representerer et marginalisert ståsted. Selv om de er få tallet, så har de et perspektiv som er viktig å forstå.

Jeg legger til grunn følgende for min problemstilling.

Covid19-pandemien har en klart definert startdato og er derfor et egnet utgangspunkt til å undersøke dette nettopp dette fenomenet; motstand mot vaksiner. Sosiale medier er brukt for

¹ Søkene ble gjort 9.november 2022-

mobilisering av vaksinemotstandere. Facebook representerer en viktig informasjonskanal inn til, og ut igjen, for denne gruppen og videre, informantene tilhører en marginalisert gruppe.

I denne masteroppgaven vil jeg se på vekselvirkningene mellom a) kvinner som Facebook-brukere b) vaksinemotstand som ramme for deres standpunkt og aktivitet og c) Facebook som teknologi og plattform. Jeg vil se hvordan disse tre komponentene kommer sammen i en det som kan være en større enhet der virkningen er større enn summen av enkeltkomponentene.

For å svare på det spørsmålet prøver jeg å belyse følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan understøtter kvinner sine meninger (her gjennom sin vaksinemotstand) på Facebook? Hvordan finner og videre velger de sine venner / meningsfeller på Facebook og hvorfor?
- Hvordan påvirkes kvinner av de standpunkter de ytrer som om på Facebook?
- Hvilke feller, muligheter, hjelpemidler og hindringer ligger det i Facebook sine funksjonaliteter, og hvordan blir informantene påvirket av teknologien.

Dette er altså en masteroppgave som setter søkelys på tre forskjellige aspekter ved det å ha et kontroversielt standpunkt og bruke et sosialt medium som kanal for dette synet. Hensikten ved å beskrive tre tema som kan fremstå som uavhengige er å vise til slutt hvordan de er knyttet sammen i en større helhet. Det er en klar utfordring at en oppgave som har et bredt forskningsspørsmål ikke kan gå så dypt ned i de enkelte tema. Men bredden er en forutsetning for å kunne se på nettopp de vekselvirkninger som er i spill. Forskning må være tilgjengelig, sier bel Hooks. Ikke minst for dem det forskes på, men uten at det går på bekostning av kvaliteten på forskningen (Hooks, 2000). Jeg håper at en slik baktanke vil bidra til en lettlest og interessant masteroppgave, uten at den oppleves som overfladisk.

3 Kontekst for masteroppgaven

I dette kapittel vil jeg gjøre rede for hvilken kontekst denne oppgaven er satt i ved å kort gå gjennom a) hva Covid19 er, b) hvorfor vaksiner og vaksinemotstand er et samfunnsspørsmål c) hva et sosialt medium er, og til slutt d) sammenheng mellom vaksinemotstand og sosiale medier.

3.1 Covid19, Vaksiner og vaksinemotstand

Corona virus disease 2019 (Covid19) er en infeksjonssykdom med viruset SARS-CoV-2. Sykdommen rammer først og fremst luftveiene, men også andre organsystemer. 11.mars meldte World Health Organization (WHO) at Covid19 var påvist i 114 land med 118.000 tilfeller av smitte og 4.291 dødsfall. Tusenvis av pasienter var i perioden innlagt på sykehus. Denne dagen offentliggjorde derfor WHO at Covid19-epidemien ble oppgradert til en pandemi, altså til et sykdomsutbrudd som var internasjonalt og utenfor kontroll (Ghebreyesus, 2020). Utbruddet av den globale pandemien av Covid19 førte til en rekke inngrep i folks dagligliv, også her i Norge. Nedstenging av samfunnet, hjemmekontor, permitteringer, vaksine-pass, isolering, karantene, sykdom og død er bare noen av stikkordene som i bølger har preget perioden fra mars 2020 og like inn mot første kvartal 2022. (*Pressemelding Nr. 38/20*, 2020).

Utvikling av vaksiner regnes som en av vår sivilisasjons viktigste medisinske fremskritt. Det er antatt at vaksinen forhindrer to til tre millioner dødsfall hvert år. Vaksiner er en gjentakende nødvendig handling og nær utryddede sykdommer vil kunne spre seg på ny hvis vi avstår fra re-vaksinering (Caulfield et al., 2017). Vaksinemotstand betyr per definisjon å motarbeide bruk av vaksiner (Bjorvatn & Løøv, 2020). Det har til alle tider vært en viss motstand til vaksiner hos enkelte. Argumentene har vært, og er, varierende. Uro for bivirkninger er et av mange argumenter brukt mot vaksiner. Livssyn, religion, helse eller generell skepsis til myndigheter brukes for å argumentere mot å vaksinere seg (Bjorvatn & Løøv, 2020). Bullock et al. (2022) utfyller Bjorvatn og Løøv (2020) videre og skriver at de vanligste argumentene mot Covid-19 vaksiner er ;a) generell motstand mot vaksiner, b) usikkerhet rundt hvorvidt vaksiner er trygge, c) antagelse om at vaksiner er uvirksomme da Covid-19 egentlig er harmløst, d) grunnleggende mistillit, e) usikkerhet om hvorvidt vaksinen har effekt ², f) en ide om flokk- eller naturlig immunitet, g) en usikkerhet angående vaksinens opprinnelse (Bullock et al., 2022).

² Punkt c) og e) er ikke to sider av samme sak, da e) forutsetter at Covid19 er ufarlig, mens e) forutsetter at Covid-19 kan være farlig, men at vaksinene ikke virker.

Bullock et al. (2022) trekker videre frem noen faktorer som kan fremme vaksinemotstand; [...] such as younger age, lower educational attainment, and conservative political ideology [...]”. Motstandere av vaksiner kan videre, ifølge Hagood og Herlihy (2013), på generelt grunnlag deles inn i tre grupper;

- Individuer som er fastlåst i sitt syn på vaksiner og som ikke er villig til å revurdere sin posisjon. Denne posisjonen er ofte forbundet med konspirasjonsteorier.
- Individuer som er låst i sin posisjon, men som er åpen for å revurdere sitt standpunkt gitt nok og riktig informasjon. Denne gruppen er ikke like heftet med konspirasjonsteorier.
- Individuer som er generelt engstelige til vaksiner, men som likevel er åpen for å la seg vaksinere.

På samfunnsnivå er generell motstand mot vaksiner viktig tema, uavhengig av Covid-19 pandemien. WHO har erklært at «vaccine hesitancy, including complacency and lack of confidence and convenience, one of ten threats to global health in 2019.» (Lindmeier, 2019). Denne oppgaven vil bidra til å synliggjøre avstanden i virkelighetsoppfatningen mellom informantene og deres valg sett opp mot storsamfunnets utfordring og behov.

3.2 Sosiale Medier og Facebook

Sosiale medier (SoMe) er definert som «digital teknologi som muliggjør offentlig gruppebasert interaksjon eller deltagelse, og som overfører personlige eller sosiale markører sammen med et mediebudskap.» (Haugseth, 2013). De viktige stikkordene her er interaksjon og deltagelse og som er markørene som tydelig differensierer digitale sosiale medier fra digitale medier (Haugseth, 2013, s. 48, 49).

Facebook er pr definisjon et SoMe da det legger til grunn brukerskap innhold og interaksjon. Facebook legger til rette for å opprette profil, publisere innhold og å kommunisere med andre brukere. Facebook ble lansert internasjonalt i 2006 og er nå verdens største sosiale medium og er tilgjengelig på mer enn 100 språk (Enli & Aalen, 2021). Pr. desember 2021 hadde Facebook 4.167.800 brukere i Norge hvorav 52% var kvinner. Den største aldersgruppen, totalt 20,3%, var i aldersgruppen 18 til 24 år. (Napoleoncat.com, 2022).

3.3 Vaksinemotstand og SoMe

Vaksinemotstand burde først og fremst være et spørsmål om helse. Jeg vil senere vise at det ikke er tilfellet for alle. Internett er, og har vært de siste 10-15 årene, en veletablert arena nettopp for å søke etter nettopp helseinformasjon. Internett har videre vært med på å forme hva vi tenker om egen helse og hvordan vi forholder oss til helsa vår. Det har ført til at vi har *privatisert* vår egen helse, og det er i stor grad forventet at vi skal innta en aktiv rolle nettopp i egen helse (Smith & Graham, 2019). Dette kalles for “[...] growth of ‘consumer autonomy’ in health care” (Smith & Graham, 2019, s. 1312).

Covid-19 pandemien har bidratt til å fokusere den generelle vaksinemotstand og -skepsis mot et felles mål, Covid19 vaksiner, sier Armitage (2021). CCDH (2020), som har undersøkt over 400 engelskspråklige “anti-vax social media accounts”, hevder at slike kontoer har over 58 millioner følgere. De drøyt 140 største av dem har rundt 49 millioner følgere, noe som er en vekst på rundt 19% siden 2019. Det er klart at vaksinemotstand nå bæres frem av sosiale medier, og at SoMe fungerer som nav og som raskt distribuerer anti-vaksineinformasjon ut til *grasrota* (Smith & Graham, 2019).

3.4 SoMe som teknologi og som meningsbærer

Intervjuene for denne mastermasteroppgaven er gjennomført i perioden november 2021 og frem til oktober 2022. Den trer altså inn i en tid der fokus på både Covid19-epidemien og vaksiner går fra å være høyaktuell, til avtakende og videre til nesten fraværende i mediebildet i det strømkrise, pilotstreik i SAS, lærerstreik og krig i Europa har overtatt oppmerksomheten vår. I skrivende stund er det nå et stadig mindre fokus i det offentlige rom for Covid19, vaksiner og ikke minst på vaksinemotstandere. Men informantene forteller om fortsatt høy motivasjon og til dels høy aktivitet på Facebook også selv om temaet; motstand mot vaksiner, er kommet litt i bakgrunnen nå og erstattet av andre fokusområder. De nye fokusområdene vil jeg gjøre rede for senere.

4 Teoretisk rammeverk

vitenskapen og dens idealer, så vel som kunnskap om verden, aldri er nøytral. Det var viktig å finne en base å intervju ut ifra. Det var videre viktig at denne basen handlet om bruk av Facebook. Jeg har derfor valgt å se til Kietzmann et al. (2011) og deres artikkel «*Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media*».

Kietzmann et al. beskriver de sentrale funksjonelle elementene i Sosiale medier generelt og delvis også for Facebook spesielt. Et av de sentrale elementene i Facebook er *relationships* eller venner, bekjente og kontakter/relasjoner (Kietzmann et al., 2011). Derfor måtte utvalget av teori videre kunne si noe om hva det vil si å være venner på Facebook. I forlengelsen av dette litt uryddige begrepet *venner* ble det naturlig å finne en presis nok definisjon for dannelsen av ekkokammer. Fordi et ekkokammer er, for å si det veldig enkelt, i praksis bare en venneliste der alle er veldig enige om et gitt tema. Men, hvorfor er og blir informantene så enige? Der jeg vil trekke inn Weinberg og Dawson (2020). De mener at det er flere sett med narrative som i stor grad er overlappende og tilstøtende hverandre. Ved å bruke deres perspektiv på slike overlappende narrative kan jeg se etter fellestrekk i de narrative som informantene bruker. Men informantene melder også om en draging om å være på nett. Derfor vil jeg vise til Przybylski et al. (2013). De har satt sammen en undersøkelse som kan antyde om det ligger en form for avhengighet mot Facebook og lurer i bakgrunnen hos informantene. Videre ser jeg at informantene har tilegnet seg en rekke praksiser for å kunne være nettopp på Facebook. Jeg vil bruke Pozzi et al. (2014) sitt rammeverk for å kunne kjenne igjen, sortere, systematisere og ikke minst presentere informantenes opplevelser og praksis av å være på Facebook.

I de neste avsnittene vil jeg presentere teoriene nærmere.

4.1 Facebook som funksjonelle byggeblokker

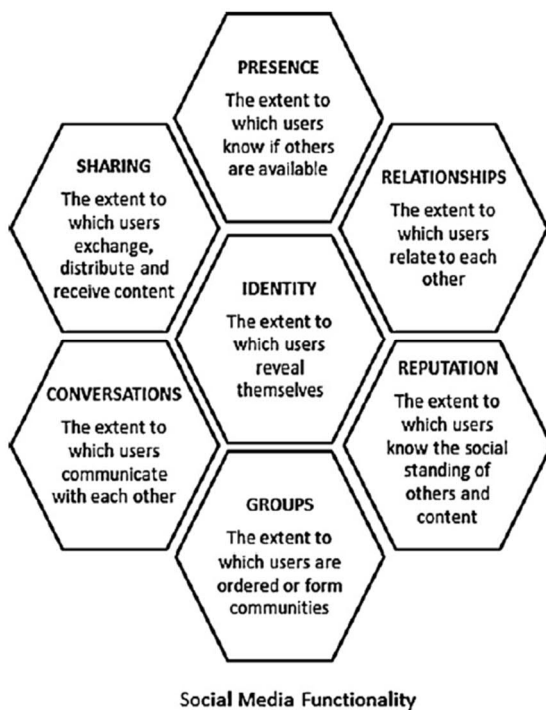
Jeg har valgt å bygge opp intervjuguiden min rundt Kietzmann et al. (2011) sin artikkel: «*social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media*». Det har vært et bevist valg da jeg mener at denne artikkelen er et godt utgangspunkt for å kunne diskutere bruk av sosiale medier. Det er riktig nok ikke det som er intensjonen hos Kietzmann et al. (2011). De byr snarere på en oppskrift for hvordan « [...] firms should

develop strategies for monitoring, understanding, and responding to different social media activities» (Kietzmann et al., 2011, s. 243).

Hva sier så Kietzmann et al. (2011)? De hevder at bruken av sosiale medier kan deles inn i 7 funksjonelle byggeblokker, *identity*, *conversations*, *sharing*, *presence*, *relationships*, *reputation*, og *groups*. Jeg vil kort presentere dem alle da de har dannet grunnlaget for de samtaler som er gjennomført. Det er ikke alle som er tatt videre i funn eller diskusjonen.

Disse byggeblokkene er ikke gjensidig utelukkende i den forstand at når den ene i spill kan

Figure 1. The honeycomb of social media

ikke de andre være i omløp. Ei heller må alle være til stede, eller spesielt fremtredende i et gitt sosial media. Kietzmann et al. (2011) trekker for eksempel frem at *Sharing* og *Groups* ikke er en fremtredende del av Facebook (Kietzmann et al., 2011, s. 248). Dette står i kontrast til min empiri som viser i aller høyeste grad at nettopp *Sharing* og *Groups* er aktuelle byggeblokker.

Men denne taksonomien etter Kietzmann gir oss altså noen begreper å henge de forskjellige

interaksjonene som informantene har i forbindelse med sitt forbruk av Facebook³. Disse begrepene er som følger:

Relationships er ifølge Kietzmann et al. (2011) den grunnleggende byggeblokken for Facebook. *Relationships* dreier seg om hvorvidt informantene aktivt pleier sine kontakter for

³ Jeg opplever informantene som svært beviste aktører som bruker Facebook som et produksjonsmiddel snarere enn et rekreasjonsmiddel. Jeg vil derfor tidvis bruke begrepet forbruk som uttrykk for informantenes aktivitet.

å samsvare med sitt verdensbilde. Hvilke forhold utvikler seg, hvilke forhold avvikes og hvordan kommer dette til uttrykk i praksis.

Samtale rundt *Identity* vil sette søkelys på hvordan respondenten fremstiller seg selv på Facebook og hvorvidt dette avviker fra den selvoppfattelse de måtte ha når de er offline. Navn, alder, kjønn, profesjon og lokasjon er eksempler på konkret informasjon respondenten kan velge å dele. Også mer personlige forhold kan deles; tanker, erfaringer og preferanser.

Reputation går litt til kjernen for hvordan informantene velger ut innhold de deler videre. Hvilke kriterier bruker de for utvelgelse? Hvem stoler de på? Er antall «likes» en viktig parameter for troverdigheten til et innlegg, er det personen som skriver det eller er det andre forhold som gjør et innlegg troverdig?

Conversations handler om hvorvidt informantene deltar i diskursen og/eller kommuniserer med meningsfeller eller motstandere (Kietzmann et al., 2011). Denne funksjonelle byggeblokken henger tett sammen med Identity da det kan være relevant å se på hvorvidt informantene velger å fremstille seg selv annerledes i diskusjoner på lukkede forum.

Groups beskriver hvorvidt medlemmene har anledning til å danne grupper og subgrupper på en sosial plattform. «The more ‘Social’ a network becomes [...]» jo flere venner er det mulig å ha.

Spørsmål rundt *Presence* vil rotere rundt hvorvidt informanten gjør seg tilgjengelig. Enten på nett eller ved fysisk oppmøte.

Jeg vil også se på hvorvidt informantene mottar og deler videre innhold. Kietzmann et al. (2011) omtaler dette som *Sharing*.

Jeg har tatt med meg disse begrepene og definisjonene. Slik har jeg hatt kategorier som jeg har brukt til å bygge opp et semistrukturert intervju. Det vil videre bli presentert i avsnitt 5.4 nedenfor

4.2 Hva er en online-venn?

Relationships er en sentral funksjonell byggeblokk for Facebook. Men hva er en venn? Og hvor mange kan man ha? Det vil jeg se nærmere på i dette avsnittet.

Det er noe uklart hva en *online* venn egentlig er. Utfordringen, som er nevnt både hos Dunbar (2016) og hos informantene, er at det ikke foreligger en klar definisjon av *Facebook-venn*, noe som også problematiseres hos Tong et al. (2008). Normalt ville antall venner si noe om popularitet. Men i sosiale medier generelt og Facebook spesielt er antall venner et uttrykk for mye mer, og at merkelappen *venn* følgelig ikke kan brukes likt offline og online (Tong et al., 2008). Dette fører til en viss begrepsforvirring og noe uklare skiller mellom venner, meningsfeller og kontakter for eksempel.

Dunbar (2016, s. 2) sier at det går en grense for hvor mange IRL venner en kan ha en givende relasjon til, og at den grensen går rundt 150 personer. Det antallet er et uttrykk for forholdet mellom faktisk tilgjengelig tid brukt på vennskap og den tilfredsstillende et vennskap gir.⁴ Venner som ikke er en del av de 150 kontaktene der forholdet faktisk pleies faller da inn i kategorien *bekjente*. Dette er interessant da informantene beretter om at de har relativt mange venner på Facebook, noe jeg vil redegjøre for i kapittel **Error! Reference source not found.**

4.3 Ekkokammer

Informantene pleier sine forbindelser og kontakter med stor oppmerksomhet. Facebook-venner kommer og går og listen med venner på Facebook er noe de er opptatt av. For å forstå de problematiske sidene ved informantenes praksis vil jeg benytte begrepet digitale *ekkokammer*.

Hva er et ekkokammer? Cinelli et al. (2021) definerer ett ekkokammer som et miljø der meninger, politiske overbevisninger eller tro om et konkret fenomen er forsterket grunnet stadig bekreftelse av meningsfeller. Men er det ekkokammer på Facebook? Det spørsmålet stiller Quattrociocchi et al. (2016) seg. De konkluderer de med følgende; Facebook-brukere er i aller høyeste grad polariserte. De opererer i lukkede arenaer som er sentrert rundt konkrete narrative. Altså er det ekkokammer på Facebook (Quattrociocchi et al., 2016). Derfor er det viktig for denne masteroppgaven å kunne kjenne igjen trekk ved informantenes beretninger som kan antyde at de opererer i eller på grensen av slike ekkokammer. Videre kan jeg da også se hva det gjør med dem.

⁴ Jeg vil tenke på det som en nytte/tid ratio.

4.4 Diskursen – vaksinerings som et kvinnespørsmål? Eller en del av noe større?

Inngangsverdien til masteroppgaven var en ide om at de kvinnene som ble rekruttert til å være med primært var opptatt av Covid19-vaksiner.

Ja eller nei til vaksinerings sorterer under domenet: *helse*, sier Smith og Graham (2019)

Vaksinerings av barn faller da naturlig inn i kategorien *barns helse*. Smith og Graham (2019) trekker frem at omsorg for barn, det er fortsatt mor som helst er hjemmeværende, og beslutningsmyndighet rundt barns helse derfor først og fremst er kvinners domene.

“Historically, vaccination was seen to be ‘a mother’s question’” (Smith & Graham, 2019, s. 1324). Deres studier antyder at den kontemporære antivaksine-bevegelsen i så stor grad viderefører de stereotype kjønnsrollemønstrene at denne online-bevegelsen nå er dominert av kvinner. Vaksinemotstand er altså nå, i større grad enn før «a mother’s question» (Smith & Graham, 2019). Den observasjonen samsvarer godt med de funn Brandtzaeg (2017) presenterer når han sier at standpunkt ikke bare i stor grad kopieres over til Facebook. De blir i stor grad også forsterket.

Men vaksinemotstand handler ikke ene og alene om helse. Det kommer tydelig frem hos informantene og vil bli diskutert senere i oppgaven. Empiri viser at jeg trenger flere begreper for å kunne forstå hvilke diskurser informantene deltar i og hva som er resultatet. Jeg vil derfor trekke på artikkelen til Weinberg og Dawson (2020), *From Anti-Vaxxer Moms to Militia Men*, for å kunne forstå og forklare omfanget av informantenes engasjement.

Weinberg og Dawson (2020) hevder at flere Covid19-relaterte Facebook-grupper har smeltet sammen med andre Facebook-grupper som har annet fokus. Facebook-grupper som delte en bekymring for nedstengninger grunnet Covid19, kom sammen med tilstøtende grupper som for eksempel: antivaksinegrupper, «anti-government militias», QAnon-tilhørere og andre grupper som fremmet konspirasjonsteorier (Weinberg & Dawson, 2020). Konkret vil jeg bruke taksonomi etter Weinberg og Dawson (2020) for å identifisere utsagn fra informantene som viser bredden i deres engasjement. Empirien viser at det også var utfordrende å følge informantenes tankerekker i intervjusituasjonen da de utviser en bredde som er vanskelig å fatte og fordi argumentasjonsrekkene fremstår til tider som tilfeldige. Og det var heller sjelden at et resonnement som startet med vaksiner endte med vaksiner.

4.5 Flere fasetter for motivasjon. Er FOMO en av dem?

I forskningsspørsmålet spør jeg om hvordan informantene blir påvirket av Facebook. Empiri tilsier at de har en høy motivasjon for å være nettopp på denne plattformen, men motivasjon er så mangt. Det er derfor ikke mulig innenfor disse rammene å gå i dybden på alle fasetter av motivasjon, men utgangspunktet mitt er en ide om at informantene kan ha et avhengighetsforhold til Facebook og at det kan være en driver hos dem. Jeg vil derfor i denne sammenheng tenke på avhengighet som en motivasjonsfaktor.

Avhengighet til sosiale medier er en kjent sak. Haugseth (2013) beskriver hvordan sosiale spill, eller oppmerksomhetssluk som han kaller dem, nå er blitt et problem der enkelte opplever «[...] patologisk, tvangsmessig eller [...] destruktiv[e ...]» situasjoner (Haugseth, 2013, s. 109). Sentralt i disse sosiale spillene er at aktøren får mulighet til å bli «[...] sett, anerkjent og evaluert [...]». De får en sosial belønning for tiden de investerer [på spilling]». Karakteristikkene for dem som opplever avhengighet er listet opp som, 1) Tidsforbruk, 2) Økt tålegrense for det de selv oppfatter som mye bruk, 3) Tilbakefall, 4) Endret sinnstemning ved bruk, 5) Irritasjon og sinne når de ikke er online, 6) konflikt med omgivelsene grunnet omfang av bruk, og til slutt 7) tilleggsproblemer som lite søvn, neglisjerer plikter og av venner, med mer (Haugseth, 2013). Det er videre anerkjent at sosiale medier har et design som fremmer avhengighet; «Social media companies commonly design their platforms in a way that renders them addictive», skriver Bhargava og Velasquez (2021). Weinberg og Dawson (2020)

Jeg mener det er klart interessant hva informantene selv mener om eget tidsforbruk av sosiale medier. Jeg har derfor tatt utgangspunkt i begrepet FOMO, *Fear of missing out*, og videre brukt rammeverket til Przybylski et al. (2013) slik at informantene kan berette om sitt forhold til sosiale medier.

FOMO som begrep stammer fra 2011 og er definert som «the uneasy and sometimes all-consuming feeling that you are missing out [...]» (Song et al., 2017). Merk at Przybylski et al. (2013), som jeg lener meg på, har en annen definisjon: «[...] a pervasive apprehension that others might be having rewarding experiences from which one is absent», uten at det har videre betydning for denne masteroppgaven.

Ønsker om å være en del i en informasjonsflyt er for så vidt ikke noe nytt. Før leste vi ukeblader som *Se & Hør* for på den måten være en del av informasjonsflyten. Lenge før det igjen samlet vi oss rundt bålet. Men FOMO kom til uttrykk på en ny måte når SoMe spredte om seg (Dæhlen, 2021), og FOMO er nå også en indikasjon på avhengighet til SoMe (Blackwell et al., 2017).

Slik jeg leser Hodkinson (2019) oppfatter jeg FOMO først og fremst som et samlebegrep. Det kan brukes til å beskrive og/eller måle individuelle forskjeller som adferd, motivasjon, innstilling/holdninger og opplevelse av å være online. Men jeg vil si det er lettere å beskrive FOMO ved å vise til dets karakteristikk, nemlig; «[...] the desire to stay continually connected with what others are doing.» (Hodkinson, 2019).

Konkret for denne masteroppgaven har jeg tatt utgangspunkt i Przybylski et al. (2013) sin 10- punkts spørreundersøkelse kalt: *Fear of Missing Out scale (FoMOs)*. Jeg brukte denne undersøkelsen som basis for en semistrukturert intervjuguide slik at jeg kunne styre samtalen med informantene. Antagelsen var at den ville gi innsikt i deres subjektive opplevelse av å *ikke* være online. Undersøkelsen har jeg oversatt til norsk og brukt i intervjusituasjonen på mine informanter. Spørsmålene i mitt strukturerte intervju har vært i samme rekkefølge slik de er presentert i artikkelen til Przybylski et al. (2013). For denne delen av det første intervjuet var spørsmålene ikke gitt på forhånd. De var i papirform og var administrert direkte til informantene av meg. Undersøkelsen åpnet for dialog og avklaringer underveis, noe som var utilsiktet, men som bidro til bredere innsikt.

4.6 Teknikker som forsvarsverk – Affordances

Informantene bruker de innebygde funksjonaliteter i Facebook på en slik måte at de unngår represalier fra Facebook. De har tilegnet seg en rekke teknikker som de bruker aktivt til å lure Facebook, noe som de selv mener er viktig. For å kunne systematisere og bedre beskrive denne praksisen har jeg valgt å bruke teorien om Affordances for på den måten belyse forholdet mellom Facebook og informantenes praksis. Teori om affordances kan bistå med å sette informantenes praksis inn i håndterbare rammer (Wigh, 2022).

Begrepet *Affordances* tilskrives Gibson (2015). Gibson omtaler affordances som et sett av mulige handlinger som oppstår i møtet mellom *naturlige omgivelsene* og en *organisme*. Gibson tenker på affordances som relasjoner, eller et gjensidig og funksjonelt forhold, som

bare ér der. Affordances « [...] are a part of nature: they do not have to be visible, known, or desirable. Some affordances are yet to be discovered. Some are dangerous.» (Norman, 2004). Affordances oppstår ved behov gitt at de naturlige omgivelsene kan tilby dem gitt at organismen oppfatter dem og er motivert for å bruke dem.

Affordances trer frem når nye behov kan dekkes inn av den tilgjengelige teknologien. Og slik er det med teknologi også sier Hutchby (2001) videre. Jeg vil ta utgangspunkt i en app for elektroniske billetter på en mobiltelefon som et eksempel. Denne telefonen med denne appen for elektroniske billetter er nå gått fra et kommunikasjonsverktøy til å bli et gyldig betalingsmiddel. Dette er en tilsiktet virkning. Men, dette gyldige betalingsmiddelet lyser også opp telefonen sin skjerm og kan derfor en mørk høstkveld brukes som signallampe til å signalisere til bussjåføren om at her er en passasjer som vil på. Et teknologisk artefakt og en aktør har kommet sammen og løst et nytt konkret problem; stoppe bussen i høstmørket. Men det er også viktig å se tenke på hva affordances *ikke* er. Hutchby (2001) forklarer det slik: « [...] affordances [...] are not things which impose themselves upon humans' actions with, around or via that artefact”

Hutchby bygger videre på Gibson sitt begrep, i sin artikkel *Technology, Texts and Affordances Hutchby (2001)*. Han introduserer en tilnærming til teknologi som muliggjør en empirisk analyse av dem. *Hutchby (2001)* erstatter Gibsons *omgivelser* med et IT-artefakt og *organismen* med en aktør. Han søker etter en måte å tenke på relasjonen mellom dem. Han mener, kort fortalt, at teknologi «amount [...] to what is [...] accomplished in the interface between human aims and the artefact's affordances» (Hutchby, 2001, s. 453). For å a) kunne fremskrive de muligheter informantene ser i Facebook og b) systematisere empirien rundt informantenes praksis vil jeg derfor tenke rundt teorien om Affordances (*Affordance theory*) etter Hutchby (2001). Slik vil jeg vise at det er gitt enkelte antatt utilsiktede muligheter i plattformen Facebook, og at informantene er klart motivert for å finne og bruke dem.

Med grunnlag fra empiri vil jeg senere vise at informantene opplever det som utfordrende å beholde Facebook-kontoene sine. Samtidig har de uttalt en høy motivasjon for å være aktiv på nettopp Facebook. Følgelig tar i bruk virkemidler som understøtter deres aktivitet. Pozzi et al. (2014) bygger videre på Hutchby (2001) med et firetrinns rammeverk *Affordances theoretical framework*, som jeg mener er egnet til å forstå informantenes praksiser slik jeg finner dem i empirien. Se Figur 1.

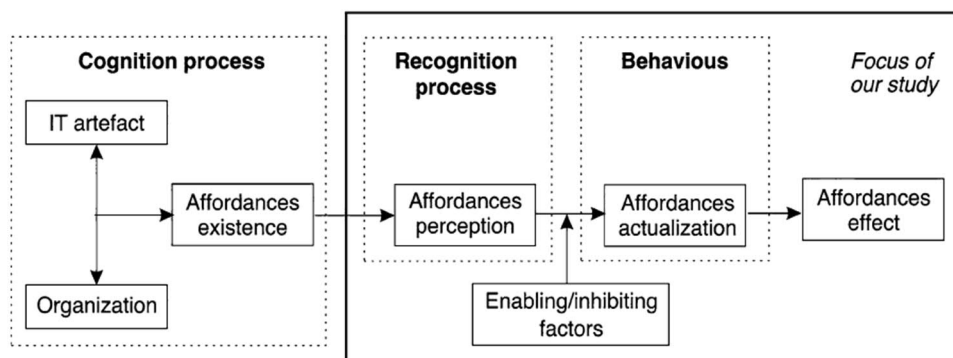

Fig. 1. Affordances theoretical framework inspired by Pozzi et al. [13]

Figur 1 Skjematisk fremstilling av koblingen mellom de forskjellige komponentene i Affordance, fra den kognitive fasen til effekten. Wahid & Sæbø (2015)

Pozzi et al. (2014) tenker på affordances som handlingsrom. Forutsetningen er at aktøren oppfatter at det er et handlingsrom og agerer på det. Det er altså viktig at aktøren er motivert for å ta i bruk disse mulighetene. De forskjellige trinnene i dette operasjonelle rammeverket er:

Affordance existence er de muligheter som oppstår når et gitt artefakt og en gitt aktør samhandler. Mulighetsrommet vil altså endre seg fra aktør til aktør.

Affordance perception vil si at aktøren må forstå at det er oppstått et mulighetsrommet. Denne prosessen blir påvirket av aktørens iboende egenskaper.

Affordance actualization er den handling som aktøren utfører for å oppnå en ønsket effekt.

Affordance effect er utkommet av handlingen.

(Wigh, 2022)

Jeg vil med utgangspunkt i informantenes beretninger og i Kietzmann et al. (2011) og i sine funksjonelle byggeblokker systematisere og tilpasse empiri til dette rammeverket. Slik vil jeg vise hva som motiverer informantene til å aktualisere de affordances som ligger i FB. Og

hvordan de bruker disse i sin praksis. Jeg vil vise hvordan informantene har tilegnet seg praksiser som understøtter deres aktiviteter, men også vise hvordan de presses av Facebook og av sine facebook-venner til å tilpasse seg og hvordan dette gir et utkomme.

4.7 Facebook sine sanksjonsmuligheter

Informantene uttaler en sterk motivasjon for å være på Facebook. Det er en primær ressurs for dem i mye av deres aktivitet. En forutsetning for dette er, banalt nok, at de ikke blir kastet ut av Facebook. I dette avsnittet vil jeg kort gjøre rede for de sanksjonene som omtales i empiri og som informantene mener de er utsatt for og følgelig er opptatt av. Men først må vi se på hva Facebook velger å sanksjonere overtredelser. Facebook opererer med flere trinn der antall overtramp på deres retningslinjer er avgjørende for deres reaksjoner som vist under.

- Én overtredelse: Advarsel og ingen ytterligere begrensninger.
- To overtredelser: Én dags begrensning av muligheten til å opprette innhold, som å publisere, kommentere, bruke Facebook Live eller opprette en side.
- Tre overtredelser: Tre dagers begrensning av muligheten til å opprette innhold.
- Fire overtredelser: Sju dagers begrensning av muligheten til å opprette innhold.
- Fem overtredelser eller mer: 30 dagers begrensning av muligheten til å opprette innhold.

Figur 2 Fra Facebook sine retningslinjer. Begrensninger som følge av overtredelser. Meta (2022a)

Jeg har i denne oppgaven ikke tatt stilling til hva som er et overtramp ihht retningslinjene, eller vurdert om informantene har slike overtramp. Jeg har kun slått fast at informantene har erfaring og/eller kjennskap til dette.

4.7.1 Facebook Jail og Shadow-banding

Facebook Jail eller *Facebookfengselet* en tilstand der en bruker er forhindret av Facebook fra å publisere innhold. Det ikke et begrep som Facebook bruker selv, men alle informantene melder om kjennskap og erfaring med begrepet. Det er antatt at informantene viser til sanksjoner som vist på Figur 2.

Shadow-banding er en tilstand som avviker fra Facebook Jail i den forstand at brukeren ikke er forhindret fra å produsere innlegg. Men innleggene er skjult for nettverket, sier Samantha Cole (2018) i Vice.com. Coombes og Davies (2022) modererer Samantha Coles påstand noe og skriver at " Shadowbanning *may lead to posts, comments, or activities being hidden or*

obscured and stop appearing in searches" (Coombes & Davies, 2022, s. 5 forfatterens utheving). Dette er heller ikke et begrep som jeg klarer å finne igjen i Facebook sine egne publikasjoner, men det er like fullt et begrep som brukes og som er kjent hos informantene.

5 Metode

Problemstilling er alltid avgjørende for valg av metode. I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for hvilke tilnærminger som er brukt i denne masteroppgaven og hvorfor.

5.1 Tilnærming til tema.

Mastermasteroppgaven har hatt en hermeneutisk tilnærming. Ved å bruke en serie kvalitative intervju på hver informant har jeg mellom hver seanse fått utfordret min egen førforståelse og samtidig utviklet min egen horisont gjennom hele dette arbeidet og like frem til innleveringsdatoen. Først og fremst til tema *vaksinemotstand*, noe jeg trodde skulle være hovedtema for denne masteroppgaven. Men også mot de horisonter som informantene etter hvert valgte å dele med meg. En slik tilnærming har gjort det mulig å følge opp informantenes opplevelse av å være på Facebook uten å komme inn på selve meningsinnholdet i det å være vaksinemotstander, men også uten å stagnere innenfor den rammen. Noe som jeg holder frem som en fordel for å kunne si noe om informantenes faktiske gjøren.

En slik tilnærming er beskrevet hos Fangen (2014) i hennes bok: *En bok om nynazister*. Fangen beskriver hvordan en forsker *kan* situere seg inn mot et kontroversielt forskningsfelt, der målet er å komme så nær inn på informantene at forskeren kommer ut av feltarbeidet med interessante empiri. Fangen (2014) fremmer at hennes egne informanter hadde et behov for å bli hørt og et ønske om å bli beskrevet slik de selv så seg. Fangens informanter «[...] ville rett og slett at ‘sannheten’ skulle bli hørt.’ [...]»(Fangen, 2014)⁵. Hvilke motiver mine informanter har for å delta har ikke vært tema i intervjuene. Mastermasteroppgaven vil heller ikke ta stilling til eller stille spørsmål ved informantenes motiver. I Fangens ånd har jeg reflektert over egne fordommer og førforståelser før jeg har stått i intervjusituasjonen, Jeg har likevel, i intervjusituasjonen, vært tydelig med informanter om mine egne standpunkter der det har vært nødvendig.

⁵ Fangen sin utheving

5.2 Rekruttering

Utvalg av respondenter tar utgangspunkt i leserinnlegg og artikler i regionens lokalaviser. Jeg har derifra søkt etter aktive debattanter og kommentatorer på Facebook. Resultatet er at det kom opp en rekke mulige intervjuobjekter med aktuelle Facebook-profiler som falt innenfor mastermasteroppgavens interessefelt. Interessante Facebook-profiler er i denne sammenhengen, er kvinner som ytrer seg negativt om vaksiner på Facebook. Ved å gå inn på aktuelle profiler, og derfra videre inn på vedkommende sine åpne venne-lister fant jeg flere mulige kandidater. Informantene måtte:

1. Være kvinner. Det ble bekreftet visuelt via kobling mellom navn og profilbilde.
2. Være fra Agder. Det ble bekreftet av å se på attributt for bosted.⁶
3. Ha en åpen profil. Det ble bekreftet ved å besøke profilen.
4. Ha en viss aktivitet som speiler et negativt syn på vaksiner. Dette ble basert på min subjektive oppfatning uten videre retningslinjer eller valgkriterier.

Over 100 profiler er vurdert å passe inn under 1. og 2. sorteringskriteria. Derifra faller treffprosenten fort. < 40 profiler ble vurdert som interessante inn mot det tredje kriterium. Etter at det fjerde kravet var oppfylt satt jeg igjen med 7 mulige respondenter som ble kontaktet via meldingstjenesten *Messenger*, hvorav:

- 3 stilte seg positive til å delta, men 1 trakk seg før intervjurunden.
- 2 takket nei
- 2 leste ikke henvendelsen
- 1 leste henvendelsen, men unnlot å respondere.

Jeg har også fått redaksjonell omtale i en lokalavis der jeg etterlyste deltagere. Noe som resulterte i én kandidat til mastermasteroppgaven.

Jeg satt altså igjen med *tre* informanter. Det var rett og slett vanskelig å finne gode kandidater å henvende seg til. Jeg vurderte å be informantene å bistå med kandidater, men det vurderte jeg til å være i strid med krav til anonymitet. Det er mange potensielt gode kandidater hvis en skulle legge kommentarfelt på Facebook og delinger i åpne grupper til grunn. Men ved nærmere undersøkelse var i all hovedsak de fleste profilene jeg undersøkte rensket for

⁶ Dette var av praktiske hensyn. Det var et ønske om å treffe dem IRL minst en gang.

vaksinemotstand av betydning eller lukket for innsyn. I det hele tatt var det lite ved de fleste Facebook-profiler som kunne rettferdiggjøre en henvendelse fra min side. Videre er det et ønske om å kunne fysisk treffe informantene og det setter også noen praktiske begrensninger som geografisk bosted innenfor rammene av en masterrapport. Utvalget er i så måte ikke tilfeldig.

Informantene vil bli nærmere presentert i kapittel 7.1

5.3 Innsamling av empiri

Det ble innhentet empiri hos *tre* respondenter i det omfang som nevnt under:

- Januar/februar 2022 - 3 innledende intervjuer på til sammen 6t 50min.
- April 2022 - 3 oppfølgingsintervjuer på til sammen 30min x 3 = 1t 30min.
- Perioden januar til april 2022 - 2 øvelser pr deltaker. Se vedlegg.
- Oktober 2022 - 3 avsluttende intervjuer på til sammen 30min x 2 = 1t 30min.

Dette resulterte i 130 sider med transkriberte intervjuer og 6 øvelser som er lagt til grunn for den videre analysen. Det siste intervjuet ble ikke transkribert.

5.4 En kvalitativ tilnærming: bruk av intervju

Jeg har valgt å basere empiri på kvalitativ forskningsmetode. Slik kan jeg undersøke hvordan det oppleves for den enkelte å stå i en kontroversiell debatt på Facebook.. Ved å gjennomføre flere intervjuer med hver av informantene har jeg kunnet bedre fortolke og forstå informantene, men også oppdage motsigelser eller bekrefte de inntrykk jeg har fått av dem. Intervjuer utført over tid kan bidra til en dypere innsikt (Friberg, 2019), og videre bidra til å se endring i adferd eller holdninger hos informantene. Kvalitativ metode med så få informanter tilsier at empiri ikke kan bidra til en generalisering vil jeg si. Men de er egnet til å gi et innblikk i hvordan enkeltstående individer forholder seg til temaet vaksinemotstand og til Facebook som plattform.

Den første runden med intervjuer er utført som et semistrukturert intervju. Ved å tilby åpne individuelle intervjuer er det mulig å fange opp ulike holdninger og fenomener. Da det er erfaringene rundt bruk av Facebook som er interessant er det følgelig den enkeltes forståelse og mening som er interessant. Fundamentet for den kvalitative informasjonshenting for

mastermasteroppgaven er Kietzmann et al. (2011) sin ide om Facebook består av funksjonelle byggeblokker. Jeg har med utgangspunkt i denne taksonomien brukt deres definisjon av funksjonelle byggeblokker for SoMe til å utarbeide en intervjuguide. Intervjuguiden har vært som en sjekklister. Først og fremst for å sikre en jevn kvalitet i Empiri, men også for å sikre en fremdrift i intervjusituasjonen.

Jeg komplementerte de semistrukturerte intervjuet med to øvelser. Jeg hadde til hensikt å supplere det semistrukturerte intervjuet med mer konkrete sammenlignbare empiri for å kunne rydde og sortere empirien bedre. Videre ville jeg komplementere de semistrukturerte intervjuet for på den måten bedre kunne søke etter en mer helhetlig forståelse av problemstillingen (Røykenes, 2009, s. 224, 225). Øvelsene ble et overraskende nyttig verktøy i intervjuet og supplerte dermed de øvrige intervjuer på en fin måte.

I det første intervjuet ble det gjennomført en kort øvelse med hver informant. Denne skulle forsøke å fange de følelsene som informantene hadde om sin egen Facebook-bruk akkurat der og da i intervjusituasjonen. Jeg tok utgangspunkt i begrepet FOMO, *Fear of missing out*, og 10 standardiserte spørsmål etter Przybylski et al. (2013). I korte trekk er FOMO en opplevelse av å være engstelig for å gå glipp av noe. Det kan være en urolig tanke/oplevelse hos den enkelte om at andre har det bedre, lever mer innholdsrike liv eller finner på hyggelige aktiviteter uten «deg». Det kan oppleves som stressende for enkelte. FOMO er nå også en indikasjon på med avhengighet til SoMe (Blackwell et al., 2017). Hvor vidt informantene opplevde nettopp uro eller en avhengighet i sin bruk av Facebook var vurdert som interessant i dette prosjektet.

Informantene fikk følgende spørsmål i denne øvelsen:

Nedenfor er en samling av utsagn om din hverdagsopplevelse. Bruk skalaen som følger med, vennligst angi hvor sant hvert utsagn er for dine generelle erfaringer. Vennligst svar i henhold til hva som virkelig reflekterer dine erfaringer i stedet for hva du tror dine erfaringer burde være. Hvert utsagn må vurderes hver for seg.

På en skala fra 1 til 5, der 1 var «ikke sant for meg i det hele tatt» og 5 var «ekstremt sant for meg» skulle informantene kvantifisere i hvilken grad de gitte påstander passet for dem. Spørsmålene er å finne under vedlegg. Øvelsen ble utført slik at jeg leste spørsmålene, og informantene delvis resonerte seg frem til et resultat de opplevde som riktig der og da.

Resultatene ble ført i pennen av meg. Effekten av denne måten å gjennomføre undersøkelsen på var at det ble en dialog rundt spørsmålene noe som egentlig ikke var tilsiktet.

Mot slutten av første intervju fikk informantene utdelt en ny papirbasert øvelse. Denne øvelsen var utformet med det formål at informantene kunne loggføre sin egen aktivitet på Facebook gjennom dagen og gjennom uken. Øvelsen kalte jeg for «Egenrapportering for bruk av Facebook», heretter *Egenrapportering*.

Designet for *Egenrapportering* var slik at den enkelte kunne loggføre sin egen aktivitet i perioden mellom 1. og 2. intervju. Jeg definerte 9 kategorier av aktivitet knyttet til deriblant bruk av Facebook generelt og bruk av Facebook for å kommentere, dele, lese eller produsere innlegg om Covid19 spesielt. Informantene skulle gjøre en anmerkning, ved å sette en tellestrek, under riktig kategori når de utførte en handling. Slik kunne jeg anslå hvor mye aktivitet den enkelte hadde på Facebook gjennom dagen og uken. *Egenrapportering* er å finne som vedlegg. Informantene ble minnet om skjema via meldingstjenesten Messenger i forkant av andre intervjurunde.

Den andre runden med intervjuer var først og fremst basert på utsagn og informasjon gitt av informantene i det første intervjuet. Denne seansen var også semistrukturert i og med at tema var lagt på forhånd og informantene hadde fått beskjed om hva de skulle være. Videre skulle oppfølging av øvelsen for *egenrapportering* være med som fundament for intervjuet. Merk at skjema for øvelsen ble samlet inn i dette intervjuet og var følgelig ikke førfortolket av meg. *Egenrapportering* hadde to delmål. Første delmål var å kunne triangulere funn fra den første undersøkelsen, FOMO-spørsmålene, opp mot informantenes faktiske opplevelse av deres tidsforbruk. Andre delmål for *Egenrapportering* var å skape rom for refleksjon rundt egen tidsbruk hos informantene. Disse refleksjonene ble en viktig del av den kvalitative empirien fra det andre intervjuet.

Det siste og avsluttende intervjuet er en samtale der tema tok utgangspunkt i de foregående intervjuer, men der fokuset er på endringer, hvis noen, som informantene opplever i sitt engasjement i perioden januar 2022 til oktober 2022. Det ble gjennomført totalt 3 intervjuer i månedsskiftet oktober/november 2022. Dette var også et semistrukturert intervju, men der tema ble oversendt til informantene på forhånd. Dette siste intervjuet ble gjennomført i en relativt streng regi der stoppeklokken ble brukt for å holde fremdriften i intervjusituasjonen. Det var et bevist valg fra min side, da jeg i større grad enn før kun trengte

bekreftelse/avkreftelse for noen av de inntrykkene/tolkningene jeg hadde fra den foregående empirien. Den tilnærmingen står derfor i kontrast til de to foregående intervjuer. Jeg erfarte at en slik tilnærming forutsetter at det foreligger en viss tillit og relasjon mellom intervjuer og informant. Følgelig ville dette vært en dårlig tilnærming i de innledende intervjuer.

Intervjuguiden er å finne som vedlegg.

5.5 Tematisk analyse

I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for valg av metode for analysen.

Analysen av empiri tok utgangspunkt i en *tematisk analyse* av innholdet (Johannessen et al., 2018). En tematisk analyse er i korte trekk en metode for å identifisere og analysere mønster i en kompleks og sammensatt empiri. Min tilnærming følger i all hovedsak de overordnede prinsipper fra empiriinnsamling, transkribering og videre til kategorisering slik vi finner dem hos Clarke og Braun (2013). Jeg har brukt disse prinsippene som en tilnærming til å *tilegne* meg innsikt i et omfattende materiale i forkant av analysen.

De to første intervjuene ble transkribert i sin helhet. Da intervjuguiden allerede var basert på Kietzmann et al. (2011) ga dette en overordnet og naturlig tematisk inndeling. Den innledende kategorisering var manuell på utskrift av intervjuene og med gul highlighther. Det viste seg fort å være lite formålstjenlig og jeg tok derfor NVivo 12 Pro i bruk.

NVivo 12 er en software for kategorisering av lyd og tekst og som støtter kvalitative metoder. NVivo er lisensiert til UiA og tilgjengelig for studenter. Ved å bruke dette verktøyet, NVivo kunne jeg etablere en tematisk innsikt i materialet. Jeg startet ved å definerte 9 kategorier, noder, hvorav alle var hentet direkte fra Kietzmann et al. (2011). Til hver node ble det tildelt en rekke subnoder. Jeg nærleste tekstmaterialet flere ganger, og så at flere av utsagnene a) spredte seg ut over flere noder, eller b) passet inn under flere noder. Videre var det mange utsagn som trengte nye og andre kategorier. Antall noder, subnoder og nodenavn endret seg derfor under hele denne prosessen. Til slutt endte jeg opp med 15 noder (kategorier) og en rekke subnoder. Merk at to av de opprinnelige 9 kategoriene har skiftet navn i kategoriseringen. Videre fikk ikke alle kategorier plass i denne masteroppgaven.

6 Etikk

I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for mine forskningsetiske vurderinger. Noe som jeg opplevde som en omfattende prosess og som har vært med meg gjennom hele oppgaven.

Jacobsen (2005, s. 45, 53) legger til grunn tre krav for å kunne bedrive etisk forsvarlig forskning:

- Det foreligger informert samtykke hos informantene og dette kan dokumenteres
- Informantenes krav til privatliv skal ivaretas
- Det forekommer sammenheng mellom innsamlet empiri og fremstillingen av empiri

Alle informantene er myndige og derfor vurdert samtykkekompetente. Videre har jeg forelagt informantene en skriftlig redegjørelse for prosjektets omfang og målsetting. Sentralt i redegjørelsen er muligheten til å trekke seg ut av undersøkelsen uten videre begrunnelse. Informantene har gitt sitt samtykket ble gitt både skriftlig og muntlig i forbindelse med gjennomføringen av det 1. intervjuet. De har videre bekreftet samtykket i forbindelse med 2. og 3. intervju. Noe som var en forutsetning for å kunne gjennomføre dem. Ingen informanter har i skrivende stund valgt å trekke seg.

Prosjektet behandler ikke sensitive opplysninger. Kjønn er gitt ut av prosjektets utgangspunkt. Alder på informantene er rundet av til nærmeste femmer. Navn som er brukt i mastermasteroppgaven for å skille på deltagerne er gitt av meg og er basert på fornavn til medlemmer fra europeiske kongefamilier.⁷ Nøkkel for identifisering av deltakerne er holdt adskilt fra opptak og transkripsjoner, og er destruert ved prosjektets avslutning. I sum er tiltakene vurdert til å verne om privatlivets fred for informantene.

Prosjektet er rapportert inn til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) på *meldeskjema 684338* og *294950*. Prosjektet er godkjent. Videre er Universitetet i Agders

⁷ Som en kuriositet vil jeg nevne at alle ville være Diana.

rutiner for behandling av personvernopplysninger lagt til grunn.⁸ Intervjuene ble tatt opp på diktafon, Zoom H1n, utlånt fra UiA og transkribert av meg alene. Diktafon og minnebrikke er returnert i UiA

I sum regner jeg personvernet til den enkelte som ivaretatt.

6.1 Avveininger rundt presentasjon av empiri

Jeg vil nå gjøre rede for noen av de avveininger som er gjort rundt presentasjon av innsamlet empiri.

Spørsmål som jeg i etterkant av empiriinnsamlingen har grunnet på er: i hvilken grad må informantene beskyttes fra seg selv? Lyver de? Overdriver de. Hva er sant? Hva er deres sannhet? Er det som er sant viktig for denne mastermasteroppgaven? Kan jeg som forsker avfeie eller tilsidesette informantenes meninger, opplevelser eller inntrykk fordi de er så langt i fra min egen virkelighet eller oppfatning?

Senere i mastermasteroppgaven vil en se at informantene inntar til dels kontroversielle posisjoner som igjen utfordrer forskeren sin posisjon. En vil også lese utsagn som er svært personlige beretninger. Slike beretninger er kun tatt med der det er relevant og der det kan forsvares innenfor rammene av denne mastermasteroppgaven. Underforstått inneholder de innsamlede empiri videre en mengde kontroversielle posisjoner og til dels også svært personlige skildringer som er holdt naturligvis utenfor mastermasteroppgaven.

Utgangspunktet for oppgaven var deres relasjoner på Facebook. I denne studien ble derfor ikke deltakernes forhold til nære relasjoner eller til lokalsamfunnet først tatt med som et eget punkt. I gjennomgangen av Empiri ser en likevel at dette er et tema som deltakerne selv brakte på banen, men da som en del av andre tema/i en annen kontekst, og det ble relevant å forfølge det temaet. Så i denne mastermasteroppgaven har jeg valgt å ta det med da dette er viktige erfaringer informantene har gjort seg og som viser hvordan et engasjement på

⁸ <https://www.uia.no/forskning/om-forskningen/rutinar-for-behandling-av-personopplysningar-i-forskning-og-i-studentoppgaaaver>

Facebook kan smitte over på IRL og nære relasjoner, andre forhold og, ikke minst, informantenes egen følelse av trygghet. Det som konkret var etterspurt i denne studien var hvorvidt de opplevde glede av å være på Facebook.

En viktig avveining har vært i hvilken grad må informantene beskyttes mot seg selv. Ikke fordi de innehar kontroversielle posisjoner, det er de selv åpne om på Facebook, men også fordi empiri inneholder i høyeste private forhold. Gjennom å møte informantene over flere sesjoner er det, slik jeg ser det, ubevist blitt etablert et tillitsforhold der informantene har delt mer enn det som nok ville vært tilfelle ved en annen metodisk tilnærming.

Det har i sum vært en balansegang å navigere i materialet der formålet har vært å etablere forståelse rundt forskningsspørsmålet og samtidig ivareta informantenes rett til privatliv.

7 Funn fra empiri

I dette kapittelet vil jeg presentere de funn som jeg har gjort.

I dette kapittelet er det gjengitt en rekke sitater hentet fra intervjusituasjonen der både min og informantens stemme er gjengitt. Følgende prefiks innenfor sitatklammene betyr:

- ‘H- ‘er meg (Håkon)
- ‘A-’, ‘B-’ eller ‘C-‘ er henholdsvis Alice, Beatrix eller Catharina-Amalia

og er brukt der det ikke går klart frem av kontekst hvem som snakker.

’...’ indikerer en tenkepause.

7.1 Informantene presenterer seg selv. Relevante utdrag.

Identitet er forståelsen av hvem vi er, og hvilken gruppe eller rolle vi ønsker å assosiere oss med. Haugseth (2013, s. 93)

I dette avsnittet vil jeg presentere utdrag av hvordan informantene ønsker å fremstå.

Informantene i denne masteroppgaven fikk bred anledning til å presentere seg selv i det første innledende intervju. Både hvordan de selv oppfatter seg In Real Life (IRL) og hvordan de opplever seg selv som en aktør på Facebook. Det er som tidligere nevnt aktiviteter på Facebook som er fokus for masteroppgaven. Det er derfor gitt at informantene snakker om Facebook når ikke annet er angitt.

7.1.1 Alice

Alice er 50 år og kommer fra Midt-Norge. Hun har bodd på Sørlandet siden midten av 90-tallet. Alice jobber i som sykepleier på en helseinstitusjon Hun har en sønn på 20, er singel og har i all hovedsak resten av familien sin i Midt-Norge. Hun sier selv at hun har ambivert personlighetstrekk og at hun følgelig setter stor pris på alenetid.

Jeg elsker å være alene, samtidig er det kjempeartig å være sosial når du har lyst til det. Men så må jeg lade batteriene. Alice (2022a).

Alice har ikke alltid vært skeptisk til vaksiner. Hun sier selv at hun har fått alt av barnevaksiner og noen andre også, inklusiv Pandemrix-vaksinen som kom i forbindelse med Svineinfluensa-pandemien. På direkte spørsmål kaller hun seg nå vaksinemotstander. «Ja, jo jeg er motstander. Jeg skal aldri ta en vaksine igjen» (Alice, 2022a).

Hun har vært aktiv på Facebook siden 2007. Hun har ingen kommersiell aktivitet på Facebook. På Facebook så oppfatter hun seg selv som lik sin IRL-personlighet. «På Facebook ... Jeg er da meg selv der og.» (Alice, 2022a). 28.januar 2021 er en merkedag i Alice sitt engasjement. Da hadde hun sitt første innlegg på Facebook som omhandlet Covid19 og vaksiner.

Var det her det begynte for deg? 28.januar?

A-nei, men det var første bilde. Det begynte i desember - januar [2020-21] da jeg så alle de her sensurerte legene [...]. Alice (2022a).

På Facebook har hun en venneliste på nesten 2700 venner. En venneliste som har økt betraktelig gjennom perioden med Covid19. Alice sier at hun først og fremst en som deler innlegg snarere enn å produsere dem selv. For henne så handler det om en bekymring for å bli sanksjonert av Facebook. «H – For du produserer ikke så mye av egne innlegg fra bunn av? A – Nei, fordi at de gangene jeg gjør det blir de slettet eller jeg havner i fengsel.» (Alice, 2022a).

Alice sin aktivitet og engasjement har i liten grad smittet over på hennes IRL. Hun deltar ikke på arrangementer som konserter eller demonstrasjoner, noe hun tilskriver ukurant arbeidstid i helsevesenet. Men hun har deltatt på en privat middag med to kvinner fra nærmiljøet som deler hennes engasjement. De fant hverandre på Facebook. Hensikten med middagsbesøket var å knytte kontakt dem imellom, til uformell gruppe av uvaksinerte mennesker som kan finne sammen i tilfelle myndighetene innfører strenge segregeringslover for uvaksinerte (Alice, 2022a). Mellom første og andre intervju engasjerer hun seg på nytt. Hun melder at hun nå har nå forfattet og sendt inn et hørings svar i forbindelse med Helse- og omsorgsdepartementet nye lovforslag angående *Forlengelse av reglene om koronasertifikat* der departementet vil «[...] forlenge virketiden for de midlertidige bestemmelsene om koronasertifikat [...]» (Alice, 2022b; Regjeringen, 2022). I det siste intervjuet sier hun at hun har inntatt en mer religiøs tilnærming til omtrent alt da «[...] alt henger sammen med alt.» Hun uttaler nå at vi allerede er i helvete da verden styres av noen som er onde.

7.1.2 Beatrix

Beatrix er 50 år og har tre barn. Hun sier ingenting om sivilstatus eller yrke. Beatrix har « [...] ytret meg mot vaksiner i mange år.» (Beatrix, 2022a). Siden 2013 har hun «[...] dykket veldig [...]» i barnevern, institusjonsbarn og barn utsatt for vanskelige ting (Beatrix, 2022a). Hun etablerte sin første konto på Facebook i 2007.⁹ Hun rapporterer selv at hun ikke har noen kommersielle interesser av å være på Facebook (Beatrix, 2022b).

Beatrix presenterer seg som en *outsider*, og hun sier at hun har gjort seg noen tøffe erfaringer i livet. Hun forteller om fravær av en kjærlig mor og far, traumebaserte erfaringer, utfordringer i skoleverket og mangel på struktur i livet sitt. «Jeg vet at jeg har en livsoppgave. Jeg vet at det alle mine traumer, alt det jeg måtte igjennom og svik og dritt og lort og mangel på kjærighet det har vært en skole for ... nettopp å kunne ... en grunnskole for nettopp å kunne ha kompetanse og til kunne gi utføre arbeidet vi gjør i dag» (Beatrix, 2022b). Disse erfaringene, denne summen av et levd liv, sier hun at hun ser på som et utdanningsløp, en selvutvikling og som en reise som i har ledet henne frem til den Facebook-aktivisten som hun er i dag.

Nå må vi hjelpe så mange mennesker som mulig opp og fram. Fordi at det er ikke alle som har et grunnfundament å lande på. Og da ser jeg at dette er min livsoppgave. Og med alle mine erfaringer kan jeg hjelpe andre mennesker som er sårbare. Som har mistet ... som er fortvilet og som lever i frykt, i sorg, i isolasjon. Beatrix (2022a)

Beatrix har mange venner på Facebook. Vennelisten suppleres av en rekke grupper hvorav den ene har rundt 1000 medlemmer. Mengden av venner åpner opp for spørsmålet om hun kjenner dem.

Kjenner du noen av dem personlig?

Ja, jeg kjenner nok noen. Men jeg har ikke sjekket hvem som følger meg. Jeg er ikke så opptatt av 'likes' og følgere og slike ting. Jeg har fokus på å nå ut [...]. Beatrix (2022a).

⁹ Beatrix har hatt to kontoer på Facebook som har blitt slettet.

Beatrix har en stor bredde i sin Facebook-aktivitet. Hun er opptatt av å dele. Hun etablerer grupper og er også administrator i noen av dem. Beatrix tar også på seg ansvar på å samle andre lokale grupperinger, med samme grunnsyn som henne, innunder en felles interesseparaply. Hennes aktivitet har i aller høyeste grad også smittet over i hennes IRL. Hun er med-arrangør på minst en demonstrasjon.¹⁰ Hun tar initiativ til fysiske møter blant likesinnede, både voksne og barn, og hun er medarrangør på hyggelige tilstelninger i forbindelse med høytider. Inspirasjon til arrangementer og konsepter henter hun også fra utlandet. Hun gir også intervjuer i media.

Privatpersonen Beatrix, er hun også på nett? Hun som deler familiebegivenheter og slikt. Eller er det bare aktivisten?

Nei, jeg har tidligere ... Facebook har jo slettet to kontoer, så alt jeg hadde bilder og forretningen jeg jobbet med og alt.¹¹ Beatrix (2022a).

Beatrix sin brukerprofil fremstår i det store og hele som en arena for aktivisme snarere en personlig beretning.

7.1.3 Catharina-Amalia

Catharina-Amalia er 60 år og bor langs Sørlandskysten. Hun beskriver seg selv som frivillig og lykkelig barnløs. Hun «[...] har et godt humør. Liker å glede folk.» og beskriver først og fremst sosiale medier «[...] som en veldig fin plass å glede folk, fordi det egentlig er en kanal for underholdning og glede.» Catharina-Amalia har vært aktiv på sosiale medier lenge. Hun åpnet konto på Facebook i 2009, og før det var hun på LinkedIn.

Jeg skulle være sånn seriøs jeg. Det skulle være ingen former, ingen bilder, ingen gøy. Det skjedde faktisk ingenting der [på LinkedIn], og så da gikk jeg til Facebook. Catharina-Amalia (2022a).

¹⁰ Det er utsagn i intervjuet som kan forstås slik at hun har arrangert, eller bidratt til, flere enkeltstående arrangementer.

¹¹ Beatrix referer her til en "forretning" hun har hatt på en Facebook-konto som er slettet. Det er uklart om dette var en kommersiell aktivitet eller ikke. På direkte spørsmål om hun har kommersielle interesser på Facebook i skrivende stund, så svarer hun nei.

Catharina-Amalia beskriver seg selv som god blanding av introvert og ekstrovert. I sitt daglige virke tenker hun på seg selv som veldig introvert men samtidig utadvendt. Catharina-Amalia har helt klart kommersielle interesser på Facebook. Hun har en onlinebutikk, hun holder kurs og hun har faste livesendinger. Hun har også drevet fysisk butikk med utstrakt kundekontakt. Hun beskriver videre seg selv som en kompetent bruker av sosiale medier. «Jeg har brukt massevis av tusener på kroner på å ta forskjellige typer nettbaserte kurs [...]» (Catharina-Amalia, 2022a). Skillet mellom hennes nettbaserte engasjement og hennes kommersielle virksomhet beskriver hun selv som utfordrende. Dette omtales som «[...] å finne balansen [...]» mellom yringer og selvsensur sett i forhold til kunder og profesjonelle relasjoner og er noe hun reflekterer over flere ganger i løpet av våre to møter.

Hun har et bredt nettbasert interessefelt. Den kommersielle aktiviteten tiltrekker seg både lokale og nasjonale kundegrupper sier hun. Videre er hun aktiv som inspirator og utøver innen en typisk vinteraktivitet utendørsaktivitet som tiltrekker seg både kontakter, meningsfeller og venner fra hele verden. Catharina-Amalie melder også om et nært forestående møte med et nytt bekjentskap fra England som hun har truffet på Facebook. Så denne aktiviteten har også resultert i fysiske møter. Og i tillegg er det en uttalt interesse for alt til håndverk, bilpriser, næringsforeninger og svært mye annet.

Catharina-Amalia er ikke motstander av vaksiner som sådan sier hun selv. «Jeg er ikke en anti-vaxer» skriver hun til meg. (Catharina-Amalia, 2022b). Hun kjenner veldig sterkt på at dette er en merkelapp som har blitt hengt på henne av andre og som hun ikke kjenner seg igjen i. Dette er en påstand som hun fremmer flere ganger gjennom både første intervju, andre intervju og som også kommer frem på skjema for selvrapporing av aktivitet.

7.2 Venner og grupper

«Si meg hvem du omgås, så skal jeg si deg hvem du er» (ukjent)

I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for hva informantene selv forteller om sitt forhold til sine Facebook-venner og bekjente.

7.2.1 Venner

Alice (2022a) har ca. 2700 venner. Det er en liste som har økt betraktelig i «denne Covid19-tiden.» (Alice, 2022a). Hun har på ingen måte et nært forhold til disse, men hun er opptatt av

at «[...] mine nye venner har samme syn som meg.» En av måtene som hun identifiserer likesinnede på er å se på hvilken *ramme* de har på profilbildet sitt.

Er bannere viktig for deg? Når du velger venner?

I denne tiden så er det det. [...] For da finner du de som tenker det du tenker»¹² Alice (2022a).

Alice rapporterer at hun ikke har mistet venner med unntak av en eldre nabo som slettet henne fra sin egen venneliste. Alice responderte da med å blokkere vedkommende. Videre opplever hun at noen av hennes gamle *venner* nå responderer positivt på hennes innlegg.¹³ Alice har skjult vennelisten sin for andre, noe hun gjorde for lenge siden. Hun sier selv at det skjedde for seks til ti år siden og at hun ikke husker av hvilken grunn. Det er også noen andre hun har blokkert fra vennelisten sin, men hun sier ikke hvor mange.

Beatrix (2022a) har tilnærmet 3100 venner. Det antallet må sees i sammenheng med at hun har fått slettet tidligere kontoer sier hun. Den forrige kontoen hennes hadde 5000 venner. Hun sier selv at hun kjenner et fåtall av dem personlig og at hun da følgelig ikke har et nært forhold til de fleste av dem.¹⁴ Beatrix sorterer i noe grad sin venneliste. Hun blokkerer ingen da hun er opptatt av å være åpen. Samtidig så sier hun at hun har slettet noen «fordi jeg orker ikke den energien, og så tenker jeg det: OK, da er det bedre at de prater med likesinnede [...]» (Beatrix, 2022a)¹⁵. Beatrix sier på direkte spørsmål at det er kun venner som ikke deler hennes syn som slettes eller blokkeres, men at dette begynner å bli en stund siden. «Nå har jeg en ... nesten bare våkne venner.»¹⁶ sier hun. Noe hun tilskriver at hennes forrige konto ble slettet og, underforstått, at det er de som deler hennes syn som ble med over til den nåværende

¹² Begrepet *banner* er brukt feil i denne sammenhengen. Et *banner* er forsidebildet som ligger øverst på egen profil, mens det som vi samtaler om i intervjuet er en ramme som kan legges på selve profilbildet.

¹³ Det ble ikke definert hva som er nye eller gamle venner, men jeg har det er underforstått det slik at skillet går omtrent da Alice engasjerte seg mot vaksiner og frem til skrivende stund. Når hun sier at *gamle* venner reagerer positivt på hennes innlegg er det også underforstått at det handler om Covid19 eller tilstøtende aktiviteter.

¹⁴ Hun tallfester ikke hvor mange som er nære kontakter.

¹⁵ Det er ikke undersøkt om det er forskjell på blokkering og sletting av Facebook-venner da effekten er den samme. Så jeg tar ikke stilling til om det er en begrepsforvirring eller en motsigelse i dette utsagnet

¹⁶ «Våkne venner» må forstås som personer som deler hennes grunnsyn.

tredje kontoen hennes. Og videre at tilveksten i stor grad er meningsfeller. Vennelisten hennes er i vekst.

Jeg har hele tiden nye folk som kommer til meg, så nå har jeg mer våkne ... så nå er det mindre uro. I gruppa.¹⁷ Og da vet jeg at det var en mening, med det tapet¹⁸, det er grunnen. Da er det plass til noe nytt. (Beatrix, 2022a).

Catharina-Amalia (2022a) har mistet venner og fått venner. Både IRL og på Facebook. Hvor mange tallfestes ikke, men hun refererer spesielt til en mulig forretningspartner (IRL) som ikke kunne samarbeide med henne grunnet hennes aktivitet på Facebook. Catharina-Amalie har mange venner på Facebook, nærmere 5000. Hun melder videre at hun kjenner mange av dem personlig, fordi at «[...] nå skal du høre, at jeg har vært veldig nøye med å ikke legge til folk jeg ikke kjenner, [...]». Catharina-Amalia er også venn med mange av sine kunder, og hun er venn med mange fra sitt profesjonelle nettverk. Hun er også venn med mennesker hun har vært på kurs med og mennesker hun treffer gjennom sine fritidsaktiviteter.

Catharina-Amalie velger å ha en skjult venneliste på lik linje med Alice. Også hun hadde skjult venneliste fra før av, og ikke som et resultat av hennes aktivisme. Det er ukjent av hvilke årsaker hun har skjult venneliste.

Catharina-Amalia mener at hun står «[...] i litt storm [...]» av og til, men at det har roet seg noe etter julen 2021. Hun har noen tanker om hvorfor det har roet seg. Det kommer frem at hun har ryddet i sine vennelister og at hun tenker at det bidrar til ro og fred.

H – Har du valgt de bort? Er det derfor du får mindre ...

C – Ja riktig. Sletter og blokker. Sletter og blokker. Har vært ganske brutal egentlig.

H – så du vet ikke om de har dempet seg. Men du vet at du har tatt aktive grep for å kuratere din venneliste?

¹⁷ Av konteksten som sitatet er hentet fra går det frem at her er en begrepsforvirring. Hun snakker om vennelisten sin, og ikke om ei Facebook-gruppe.

¹⁸ *Tapet* i denne sammenhengen er å forstå som en referanse til hennes tidligere profiler som er blitt slettet.

C – [...] Som jeg tenker: hvis du en gang til nå [er ufin] så ryker du [ut av vennelisten]. Catharina-Amalia (2022a)

7.2.2 Grupper

Grupper er steder for å kommunisere om delte interesser med bestemte personer. Du kan opprette en gruppe for hva som helst – familietreffet, idrettslaget etter jobb eller bokklubben din. Facebook.com (2022)

Alice (2022a) er med i en rekke grupper. Hun sier hun er med i 15 til 20 grupper som har kommet til nå i Covid19 perioden, men hun nevner bare et fåtall spesielt, deriblant en gruppe med lokal tilknytning som «[...] planlegger å møtes [IRL]». Hun bekrefter at en del av disse gruppene er skjulte grupper. Hun nevner også en gruppe som hadde som hovedformål å arrangere et større arrangement IRL. Et arrangement som tydelig hadde fått sin inspirasjon og sitt konsept fra en større internasjonal bevegelse, *Freedom Convoy*. En norsk gren ble opprettet på Facebook 28.januar 2022 og fikk på bare tre uker over 27.000 medlemmer, hvorav «en påfallende høy andel av medlemmene er utenlandske, og mange av dem er fra USA og Canada.»(Molnes & Lindin, 2022). Alice regnet ikke med å delta i IRL - arrangementet *Freedom Convoy* selv, da hun trodde hun måtte jobbe den helgen. Det er ukjent om Alice hun har egne grupper som hun har etablert eller administrerer, men hun sier at hun har blitt spurt mange ganger om å være med som moderator for andre grupper, men at hun ikke har funnet tid til å kunne bidra.

Beatrix (2022a) sier at hun har vært aktiv i grupper i en lang tid. Det startet med en interesse for kosttilskudd som skaffet henne nesten 500 «[...] connections world wide [...]», og som hun antyder at var hennes inngangsport til Covid19-problematikken. «For jeg hadde jo venner i hele verden som bodde på disse stedene [der Covid19 først ble rapporter] og som filmet, og da begynte jeg å dykke ned i ... 2021, og den agendaen der. Og jeg forsto at noe er ... her er noe som ikke stemmer». Hun sier også at hun starter og administrerer grupper av forskjellig karakter. Deriblant en gruppe på nesten 1000 medlemmer som er lukket:

På grunn av at vi verner om medlemmene våre på grunn av at det er veldig mange som ikke tør å assosiere seg med ... fordi de ikke har tatt vaksinen.
Beatrix (2022a)

Underforstått at dette er en gruppe for vaksinemotstandere eller -skeptikere. Hun ser på seg selv som en organisator, motivator, opplyser inn denne gruppen. Hun er «En lys-arbeider,

frihetstenker og frihetsforkjemper.» Beatrix er opptatt av samhold og inkludering og hun melder at hun tar mye ansvar. Men det er ikke bare lett sier hun. Hun forteller om uenigheter og splid i gruppene og at det fører til dannelse av flere små grupper i stedet for mangfold. Disse splittelsene fremstår som en motivator for henne til å jobbe enda tettere og mer aktivt med å inkludere andre grupper i ett større nettverk ved å invitere inn mindre grupper til delta på større arrangementer. «Så jeg har tatt initiativ til å inkludere alle disse små gruppene. [...] Og som kommer til å fortsette[sic]. For å samle alle små grupper» (Beatrix, 2022a).

Catharina Amalie er godt kjent med grupper, noe hun bruker både i privat og i kommersiell sammenheng. «Den største gruppen jeg har [...] har snart 3000 medlemmer.»¹⁹ Den minste gruppen hun har består av «[...] damer. Ikke menn. Det går an å melde seg på, men menn gjør det ikke.» Den største gruppen hun er med i har i overkant av 600.000 medlemmer. Hun melder selv at hun har, personlig, opprettet eller driver mer enn 25 grupper hvorav det er aktivitet i rundt fem av dem. Catharina Amalie er også medlem i *backup-grupper*. Hun forteller at gruppeadministratorer lager kopier av sine egne Facebook-grupper der formålet er todelt. Først og fremst for å kunne videreføre aktiviteten hvis Facebook stenger ned den opprinnelige gruppen. Videre for å kunne samle gruppemedlemmer på forhånd i den nye gruppen, slik at de er operative med samme medlemmer på kort tid.

7.3 FoMOs og egenrapportering av aktivitet.

Informantene melder selv at de er mye på nett. Beatrix sier at hun er tilgjengelig 24/7. Kietzmann et al. (2011) referer til dette som *Prescence*. Hvor tilgjengelig gjør informantene seg selv for sine meningsfeller. Hvor mye deler de og hvor ofte. Nøyaktig hvor mye de er online i løpet av dagen var det ikke mulig å få undersøkt. Men det er mulig å antyde omfanget av aktiviteten til den enkelte. Det vil jeg belyse i dette avsnittet og på den måten synliggjøre hvor mye ressurser den enkelte legger ned i sitt engasjement.

¹⁹ Dette er en kommersiell plattform og den er hennes egen gruppe.

7.3.1 FoMOs-undersøkelsen – resultater

I forbindelse med førte intervju ble informantene bedt om å fylle ut en undersøkelse som skulle beskrive deres opplevelse av å være online. Skjemaet tok utgangspunkt i Przybylski et al. (2013) sitt 10-punkts spørreskjema kalt *Fear of Missing Out scale (FoMOs) Przybylski et al. (2013)*.

Jeg tolker Przybylski et al. (2013) sin undersøkelse slik at den har i to kategorier med spørsmål og som jeg vil legge til grunn:

- Kategori A, spørsmål 1-4: Hva holder andre på med?
- Kategori B, spørsmål 5-10: Hva holder jeg på med?

Skalaen går fra 1 til 5 der svaralternativene er:

1. Ikke sant for meg i det hele tatt
2. Litt sant for meg
3. Middels sant for meg
4. Veldig sant for meg
5. Ekstremt sant for meg

Spørsmålene i undersøkelsen er som følger:

Utsagn:	Kategori:
1. Jeg er urolig for at andre har mer givende opplevelser enn meg.	A
2. Jeg er usikker på om vennene mine har mer givende opplevelser enn meg.	
3. Jeg blir bekymret når jeg finner ut at vennene mine har det gøy uten meg.	
4. Jeg blir engstelig når jeg ikke vet hva vennene mine holder på med.	
5. Det er viktig at jeg forstår mine venners humor.	B
6. Noen ganger lurer jeg på om jeg bruker for mye tid på å følge med på det som skjer.	
7. Det plager meg når jeg går glipp av en mulighet til å møte venner.	

8. Når jeg har det bra, er det viktig for meg å dele detaljene på nettet (f.eks. oppdatering av status).	
9. Når jeg går glipp av et planlagt samvær plager det meg.	
10. Når jeg drar på ferie, fortsetter jeg å følge med på hva vennene mine gjør	

Tabell 1 Spørsmål til øvelsen ang. FOMO. Øvelsen er utført i forbindelse med 1.gangsintervju av den enkelte deltager. I motsetning til Przybylski et al. (2013) originale undersøkelse var rekkefølgen av påstandene ikke randomisert. Resultatene er vedlagt.

Informantene melder i svært lav grad en følelse av uro over spørsmålene i kategori A. I kategori B tar uroen seg markant opp for Beatrix og Catharina-Amalie, mens Alice i liten grad melder om følelsen av uro når hun ikke er online. Hun opplever alle spørsmålene som «Ikke sant for meg i det hele tatt» og supplerer det med kommentarer som understøtter det.

Øvelsen antyder altså en viss uro for to av dem, men på direkte spørsmål er de klare på at de ikke lar seg styre eller påvirke negativt av SoMe. På den andre siden så melder de om høy aktivitet, mange timer hver dag, som brukes til nettopp det å være tilgjengelig, hente ny informasjon og ikke minst, spre det videre.

C - Jeg bruker alt for mye tid på Facebook. enkelt og greit. og det har jeg gjort i mange år.

H - Går det på bekostning av [...] andre ting du heller skulle gjort. [...] Går det utover privatlivet ditt?

C - Nei. Nei, det går egentlig ikke på bekostning ... ja ... nei. jeg bruker ofte lyd. På ting jeg ... istedenfor se [på Youtube] så bruker jeg propper og så går jeg gjerne. [...] jeg vil jo påstå at jeg da bruker de timene jeg ville ha brukt på TV i stedet, for [å]mult taske, så dypdykker jeg på Facebook i stedet for. Så mye av det jeg plukket opp på Facebook er gjerne Youtube-videoer. Og de ser jeg ikke på. Jeg lytter til dem.» Catharina-Amalia (2022b)

Det er vanskelig å trekke ut noe entydig ut av denne øvelsen alene som indikerer at informantene har en dragning mot å være online.

7.3.2 Egenrapportering - resultater

I dette avsnittet vil jeg belyse hvordan det gikk med rapportering og refleksjon rundt informantenes tidsforbruk på Facebook.

Informantene ble forelagt en spørreundersøkelse kalt *Egenrapportering*. Den opplevde de til dels som krevende. Resultatet er at kun et skjema ble returnert i utfylt stand, Catharina-Amalie sitt. Det var derimot fyldig fylt ut og supplert med en rekke kommentarer

Catharina-Amalie hadde synspunkter på selve oppsettet av skjema.

For å få meg til å holde på lenger så måtte så måtte det som på en måte var kolonnene måtte ha stått på den siden også [...] for en effektiv skjema-utfyller så ble det for mye vri og snu for å se hvordan det igjen var nå det igjen så ja sånn var det. Catharina-Amalia (2022b)

Alice kjente seg ikke igjen i de aktivitetene som skulle måles og stilte spørsmål ved hva som egentlig var intensjonen ved spørsmålene.

H - Så du synes det var vanskelig å sette din aktivitet i riktig bås?

A – ja. hva tenkte du da. tenker du at skader fra vaksine er ... det et Covid19 innlegg? Alice (2022b)

Beatrix, som i deler av perioden mellom 1.- og 2.gangs intervju opplevde å være blokkert av Facebook²⁰ fikk så stor aktivitet da hun endelig fikk tilgang igjen at det ble for utfordrende å samtidig fylle inn på skjemaet.

H- Var det vanskelig for deg å fylle ut skjemaet?

B - Ja, det var det. [...] Og det er veldig vanskelig for meg å på en måte, når jeg poster så mye som jeg gjør og jeg er aktiv, så er det vanskelig å følge opp dette skjemaet til å bli korrekt. Beatrix (2022b)

Et fellestrekk for dem alle var at de rapporterte så høy og diversifisert aktivitet at undersøkelsen ble vanskelig å gjennomføre. Et annet fellestrekk er at de definerer seg selv ut

²⁰ Hun melder om at hun var i Facebook-jail

av målgruppen for øvelsen. De opplevde den som for snevert avgrenset og for løst definert. Undersøkelsen var som nevnt sentrert rundt vaksinemotstand. Og informantene definerer seg ikke vaksinemotstandere, men som frihetsforkjempere, lysbærere og informasjonsarbeidere, noe som gjorde denne øvelsen vanskelig for dem å gjennomføre.

7.4 Verdensbildet – Den store sammenhengen

Informantene deler et engasjement som strekker seg langt utover Covid19 og vaksiner, komplementert med et tilhørende *verdensbilde*. Noe som også ble speilet inn i øvelsen Egenrapportering som nevnt over. Jeg vil derfor gi et innblikk i deltakernes verdensbilde da dette vil bidra til innsikt i hvordan de agerer og hva de opplever på Facebook. Denne innsikten vil videre bidra til å utvide vår egen forståelse av vaksinemotstandere og bidra til å sette informantenes opplevelse av å være på Facebook inn i en større sammenheng.

I dette kapittelet vil jeg presentere sentrale utdrag fra intervjuer som viser noe av motivasjonen, og videre viser omfanget av informantenes verdensbilde. Jeg vil med det forsøke å synliggjøre for hvilke diskurser de beveger seg i og henter argumenter i fra. I diskusjonen vil jeg vise hvordan et engasjement rundt Covid19 *kan* utvikle seg til å bli uoversiktlig

7.4.1 Vi er ikke vaksinemotstandere

Informantene definerer ikke nødvendigvis seg selv som vaksinemotstandere. Samtidig var det jo akkurat deres aktivitet som vaksinemotstandere som gjorde meg oppmerksom på dem i utgangspunktet og som var grunnlag for å rekruttere dem inn i masteroppgaven. Og videre den inngangsverdien til oppgaven som de hadde akseptert. Begrepet *vaksinemotstander* var for upresist definert fra min side, da min førforståelse og forarbeid ikke var dekkende for informantenes oppfatninger, og akkurat det viste seg å være noe utfordrende. Spesielt i innhenting av empiri fra øvelsen Egenrapportering. Én av årsakene til at de ikke kjenner seg igjen i denne kategorien er at de hevder at mRNA²¹ vaksinen faktisk ikke er en vaksine.

²¹ Pfizer-BioNTech og Moderna COVID-19 vaksinen bruker mRNA-teknologi. Janssen/Johnson & Johnson og AstraZeneca er Virusvektor-vaksiner.

En vaksine skal jo gjøre deg immun slik at du ikke blir sjuk. Det gjør jo ikke denne. Du blir sjuk, og du kan bli sjuk flere ganger. Så, det er ikke en vaksine. Alice (2022a).

Og som en direkte konsekvens av de ikke opplever Covid19 som en reelt sett farlig sykdom og da videre Covid19-vaksiner som ikke reelle vaksiner er de følgelig ikke vaksine-motstandere. (Alice, 2022a). Under snakker vi om hennes skjema for Egenrapportering.

H – [...] så har du valgt av å sette på mange kommentarer på selve skjemaet. Du spesifiserer det at du ikke opplever deg selv som vaksinemotstander, men vaksine-tvangs-motstander.

C - Ja

H - Jeg er en vaksine tvangs motstander har du skrevet. [...]

C – Jeg tror jeg sa det en dag jeg satt og kikket på skjema. Og så, så hadde, så undrer jeg meg på om jeg falt utenfor din målgruppe. Catharina-Amalia (2022b)

Det samlede inntrykket fra dette avsnittet, at de ikke opplever seg som vaksinemotstandere, er et fellestrekk for alle tre informantene og som bekreftes over 9 av 9 intervjuer.

7.4.2 Det store bilde

Informantene melder i store trekk en oppfatning om at Covid19, vaksiner, vaksinepass og tilstøtende aktiviteter er en del av en større plan som handler om å ta over verdensherredømmet.

H – [...] du har et veldig altomfattende, veldig bredt spekter, som du da deler utfra. Og at det med vaksinemotstand bare er liten del av del av det eller ...

Nei, alt henger sammen, fordi at det med vaksiner er en del av det. Planen handler jo ikke om helse. Dette handler mer om makt og kontroll. Og vi vet at dette med korona bare er en bløff. Og det er ikke så farlig som de vil ha det til. Beatrix (2022a)

Dette er tanker som også Catharina-Amalia (2022a) deler.

Så hvis jeg hører deg riktig nå. Sånn som vaksiner og vaksinepass, det er bare en del av en større plan.

Det har vært forsøkt å lage ett herredømme mange ganger er det verdenshistorien. Det som var veldig interessant [...] var at det var historie. Det gikk tilbake etter attenhundretallet og fram til i dag. Alle de gangene der det har vært forsøkt å på en måte samle verden til ett rike. [...] Og det er derfor frihet er så kritisk [...] Det finnes mørke krefter. Det finnes noen som ikke vil det beste for oss. Norske medier er styrt. [...] det logiske greiene her som ikke stemmer opp i det hele tatt. Så jeg tror at det store bildet er forferdelig skummelt. Hvis en nå synes dette [til nå] har vært skummelt så er det mye skumlere. Catharina-Amalia (2022a)

På toppen av hierarkiet som søker etter verdensmakt, er det 13 familier, forteller informantene. De har røtter tilbake til 16-1700 tallet, og som bruker Covid19 pandemien som et ledd i å skjule sin aktivitet, trellebinde og kontrollere befolkningen med bruk av virkemidler som deriblant tvangsvaksinering, nedstengninger og vaksinepass m.m. Disse familiene skjuler også en internasjonal aktivitet som omhandler kjøp og salg av barn der formålet er seksuell utnyttelse av disse (Alice, 2022a; Beatrix, 2022a; Catharina-Amalia, 2022a, 2022b).

H - Her er vi på neste. Her er det barnevernet. Her er vi inne på sataniske mørke krefter som ligger og surrer ... [...] Det som styrer verden ja. En djevelsk plan. Viktig å vite sannheten. [red: kommenterer det som vises på hennes Facebook-profil]

B – og der har du Vatikanet. Og frimurere. Og alt dette her. Så Illuminati og det er satanisk. Det er jo 13 sataniske familier som styrer verden. Beatrix (2022a)

Informantene deler også en omfatning om at myndighetene har sviktet og/eller opptrer med skjulte hensikter. Her er utdrag av noen av Beatrix (2022a) sin oppfatning av staten:

At når vi får vår fødselsattest, når vi signerer vår fødselsattest, barna våre, så gir vi egentlig barnet til staten. Da får de et eierskap. Og dermed er vi en salgsvare fra vi er født. De selger all informasjonen vår. De selger ... og så forsvinner det 800 000 barn årlig i USA og det skjer på verdensbasis. Og det er så drøyt at det tåler ikke dagens lys. Og dette vil de ikke at skal komme frem. Derfor skriver ikke media mer om det for alt er en del av dette systemet. Beatrix (2022a)

Catharina-Amalia (2022b) har også noen tanker om vår egen regjering. Hun omtaler her en offentlig høring:

[...] som dreier seg om vaksine pass i Norge. Den gikk ut den 21. i tredje. Regjeringen prøver stadig å forandre grunnloven sånn at de kan innføre

lockdown, på lockdown, på lockdown hos oss også. Og derfor så tror jeg at nå er vi på en avsporing. jeg tror det kommer ny lockdown. og så ... litt avhengig av det er ... det er en blanding av ... det er en blanding av et maktspill. Det er en spirituell krig. Det er mellom noen mørke krefter som ... som er så mørke at de aller fleste ikke tåler, tror jeg, å bli informerte om de. Catharina-Amalia (2022b)

I dette avsnittet trer det tydelig frem, og som jeg har påpekt tidligere, at informantene er så mye mer en vaksinemotstandere. Det som ikke kommer så tydelig frem i sitatene, men som er tydeligere i empiri er at dette er informasjon og kunnskap som de henter først og fremst fra sosiale medier. Men de er også i varierende grad på IRL-tilstelninger, men jeg tolker min empiri slik at det handler om å treffe likesinnede og dermed få bekreftelse av egne oppfatninger snarere enn å tilegne seg nye perspektiver.

7.4.3 Fellestrekk over empiri

Et av fellestrekkene for alle informantene er at det er primært Facebook som er deres informasjonskanal og at de gjennom medlemskap i grupper og via venner får stadig nye ledetråder og ny informasjon som de leser og distribuerer. Catharina-Amalia (2022a) er den som er tydeligst på *hvordan* hun bruker Facebook til å finne informasjon.

[...] og dermed så går jeg litt til og fra ... på Facebook. Og så plukker jeg opp noen ting og så følger jeg det i trådene. [...] så leder de til en film [...] og så lytter jeg på det. Catharina-Amalia (2022a)

Hun omtaler dette som å gå «*down the rabbit hole*». Hun er videre tydelig på at Facebook er primærkilden for å tilegne seg nye inntrykk.

H – [...] det er liksom Facebook som er inngangsporten din for å finne informasjon.

C - Ja for jeg har veldig mange aktive venner som deler noe som tydeligvis vi er enige om er viktig å vite. Catharina-Amalia (2022b)

Det andre fremtredende fellestrekket er som vist over at de også trekker på narrative fra andre diskusjoner slik det er illustrert hos Weinberg og Dawson (2020)

7.5 AFFORDANCES

Informantene ønsker å være *opplysere* og veivisere. Det forutsetter at de faktisk er online (*Precence*), har venner (*Relationships*), er medlemmer i operative grupper (*Groups*) slik at de kan dele effektivt (*Sharing*) De må også ha en viss legitimitet (*Reputation*) i miljøet.

Informantene sier at de har tatt til seg en rekke praksiser for å redusere risiko for nettopp utestengelse fra Facebook.

I dette avsnittet vil jeg skrive frem informantenes motivasjon, erfaringer og praksis.

7.5.1 Mottiltak

Informantene er med i en rekke grupper. De uttrykker og deler en bekymring for å miste disse gruppene grunnet sanksjoner fra Facebook. Et mottiltak er å ha backup-grupper. Dette er grupper med samme tema som den originale gruppen der meningsfeller kan melde seg inn og på den måten være i forkant hvis Facebook stenger ned originalgruppen. Det er ukjent om det ligger noen funksjonalitet i Facebook som gjør at slike grupper er speilinger av originalgruppen, om administratorer og deltagere sørger for å publisere i begge kanaler, eller om slike backup-grupper er manuelt opprettede *tomme skall*.²² "H – så dere lurere systemet. Dere lurere Facebook? C – Det vil jo vise seg. Hvor mye det lurere." Catharina-Amalia (2022a, s. 52)

Alice forteller at hun unngår enkelte *trigger-ord* i sine poster. Eksempler som hun nevner, er Covid-1984 og Dr. Fraudchi.²³ Opplevelsen hennes er at dette er ord som på en eller annen måte er flagget i Facebook sine systemer og som kan føre til utestengelse eller Facebook-jail. Alice er videre forsiktig med å skrive egne innlegg. Hun foretrekker å dele.

[...] A – Men de kan ikke sette meg i fengsel for å dele noe som ligger der.

H – Så deling er trygt?

²² Det er rimelig å anta at de er tomme, da en gruppe som er speilet eller identisk med originalgruppen må underforstått også være i faresonen for å bli stengt.

²³ Covid-1984 er en referanse til G.Orwells "1984" (1949) Dr. Fraudchi er et ordspill på navnet til Dr. A. Fauchi som antyder at han er en svindler - *a Fraud*.

A – Deling er trygt. Det er sånn som Dr. Fraudchi som ikke er lov. [...] Selv om det er sant. Alice (2022a, s. 23)

Catharina-Amalie er også bekymret for å komme i Facebook-jail eller få kontoen stengt. Hun har selv opplevd å få advarsel om nettopp dette, men det var ikke i forbindelse med hennes nåværende engasjement. Også hun har metoder som hun bruker for å unngå det som hun opplever som sensurering. Hun unngår å skrive kontroversielle ting i sine egenproduserte innlegg. Hun velger heller å skrive de kontroversielle ytringene sine i kommentarfeltet på sine egne innlegg.

Alice beretter også om at Facebook prøver å lede henne inn på *faktasider* og andre innlegg som omtaler vaksiner på en positiv måte, noe som hun opplever som mottiltak fra Facebook sin side rettet mot henne.

A – [...] Men når jeg ser på noen videoer så plutselig prøver Facebook å putte sånne, den andre sida, inn for de skal prøve å gi meg videoer av

H – Pro-vaksiner?

A - Ja, så da bare trykker jeg på skjul annonser for denne ... for det at jeg vet jo at det er bambus så det gidder jeg ikke se på.

[...]

A – Altså, det er jo ... det var sånn at de prøvde å vise meg andre ting enn det jeg ville se. [...] Men FB lurert ikke meg. Jeg finner det jeg skal, vil finne. Uansett. Alice (2022a)

7.5.2 Affordances

I analysen beretter informantene om en rekke utfordringer de har med å holde seg online. De er redd for at Facebook skal ta kontoene og gruppene deres. Så de legger bånd på seg selv for å unngå det. Men de båndlegger også seg selv, de bedriver selvsensurering, i møte med sine forskjellige tilhørere. Og de opplever eller er oppmerksomme til sanksjoner fra facebook-venner og gruppedlemmer også.

I tabellen under vil jeg sammenstille Kietzmann et al. (2011) sine funksjonelle byggeblokker, rammeverk for Affordances etter Pozzi et al. (2014) og funn i fra empiri.

I min oppstilling har jeg satt likhetstegn mellom *Affordance existence* og motivasjon da jeg forstår det slik at motivasjon og *Affordance existence* er to sider av samme sak fordi; a) Informantene melder selv at de har en sterk uttalt motivasjon for å være på Facebook samtidig som de er på grensen til å bli sanksjonert. Og ikke bare fra Facebook (FB), men også fra Facebook-venner og gruppede medlemmer, og b) Uten denne spenningen mellom motivasjon og sanksjon er det ikke gitt at informantene ville tatt til seg disse praksisene.

Videre har jeg en egen kolonne, *Initiator*, som kort angir hva/hvem som driver frem en *affordance actualization*, eller en handling. Hensikten er å identifisere hvem det er som provoserer frem en handling for på den måten å vise at det er en vekselvirkninger mellom teknologien, informantene og det miljøet de opererer i.

Affordance existence / Motivasjon	Initiator	Affordance perception	Affordance actualisation	Affordance Effect
Precence: Inf. til unngå a) FB 'Jail' b) 'shadow banning'	FB initierer sanksjoner grunnet brudd på retningslinjer.	Inf. kan moderere sin aktivitet for å unngå FBs algoritmer.	Inf.: Unngår 'trigger' ord. Roer ned eller modererer aktiviteten når de mottar varsling.	Inf. mister ikke sin primære stemme ut ved å unngå å bli a) blokkert fra å poste nye innlegg, eller at b) postene blir usynlig for andre.
Precence: Informantene vil unngå at FB stengt FB-profil	FB initierer sanksjoner grunnet brudd på retningslinjer		Kommentarer og synspunkt flyttes fra innlegg til kommentarfelt Informasjon og synspunkter formidles som lenker til andre plattformer, som f.eks. Youtube.	Empiri tilsier at kun spesielt interesserte medlemmer følger med over på den nye profilen. Det vil i så fall forsterke et eventuelt ekkokammer.
Precence:	FB initierer sanksjoner	Backup-grupper etableres. Det er ny gruppe med samme	Inf. har medlemskap i begge.	Det er antatt at det kun er spesielt interesserte

Marginaliserte grupper vil unngå konsekvensene av nedstengte grupper men uten å moderere seg.	grunnet brudd på retningslinjer	navn + [postfix f.eks.: backup] og innhold.	Gruppene og medlemmer er raskt oppe og går igjen.	gruppemedlemmer som har dobbelt medlemskap. Det vil i så fall forsterke et eventuelt ekkokammer.
Sharing: Inf. vil unngå å skyve gruppemedlemmer eller FB-venner bort grunnet deres meningsinnhold.	Gruppemedlemmer eller FB-venner reagerer negativt på innhold	Inf. kan være med i og/eller etablere et ubegrenset antall grupper.	Budskapet tilpasses de forskjellige grupper slik at det; a)er kontroversielt nok, eller b) ikke er kontroversielt.	Inf. vedlikeholder og utvider sitt totale kontaktnett. Flere kanaler ut og inn opprettholdes.
Sharing: Inf. vil unngå sanksjoner fra FB grunnet kontroversielt innhold	Inf. ligger i forkant av eventuelle sanksjoner.	Deling, likes eller kommentarer på andres innlegg vil ikke føre til sanksjoner fra FB.	Inf. deler heller innlegg fremfor å produsere dem selv. Inf. produserer ukontroversielle innlegg, men henviser til kommentarfeltet for ytterligere informasjon	Aktivitet og informasjonsarbeidet opprettholdes uten risiko for nedstenging.
Sharing: FB faktasjekker, merker eller sensurerer kontroversielle innlegg.	Algoritmer plukker opp kontroversielt innhold og merker dette med forskjellige merkelapper/labels	Inf. tilbys alternative og kvalitetssikrede standpunkt/informasjon. Noe de ikke er interessert i.	Inf. sletter eller unngår slike sider da de opplever det som sensurering.	Dette legger til rette for ekkokammer.
Reputation: Inf. mottar informasjon som er negativ og/eller ikke i	Det er ikke helt klart hvem som sender Inf. informasjon de ikke ønsker.	Inf. kan siler bort informasjon og slette innhold eller blokkere avsendere som de opplever at representerer den 'andre' siden.	Inf. fungerer som gatekeeper for informasjon,	Gatekeeping kan bidra til polarisering og radikalisering.

henhold til egen oppfatning.				
Relations: Siling av nye kontakter	Potensielle venner markerer seg tydelig på profilbilde som en meningsfelle.	FB-brukere som har de rette rammene på profilbildet sitt, blir tolket som vennligsinnet og akseptert som venner.	Vennekrets av meningsfeller øker	Dette legger til rette for ekkokammer.
Relations: Blokkering av venner	FB legger til rette for at Inf. kan kontaktes direkte og i kommentarfelt.	Inf. vil beskytte seg mot: -hets. -kritiske stemmer. -negativ påvirkning.	FB-venner blokkeres eller slettes fra: -vennelister -grupper	Skaper ro og harmoni i grupper. Reduserer negativ belastning på inf. Dette legger til rette for ekkokammer.
Relations: Blokkering/sletting fra FB-venner sin side	FB-venner som ikke støtter 'saken' avviser Inf..	Motivet til FB-venner for å bryte kontakt er ikke undersøkt da de ikke er mål for denne oppgaven	Inf. blokkeres eller slettes og vennelister krymper.	Når kritiske stemmer forlater samtaler skaper det rom for ekkokammer
Relations: Aktivitet overføres til IRL.	FB legger til rette for enkel og etablering av IRL møter. Enten massemønstringer eller små private tilstelninger.	IRL arrangementer kan målrettes via de 'rette' gruppene eller av FB venner med de 'rette' holdningene. Slik blir dette lett tilgjengelig for Inf..	Inf. organiserer, bidrar og/eller oppsøker IRL formidlet via FB.	Meningsfeller samles IRL. Dette legger til rette for ekkokammer.

Tabell 2 Sammenstilling av empiri, Pozzi et.al og Kietzman et.al. H.Reiersen (2022)

I sammenstillingen har jeg tatt med de mest fremtredende praksiser som informantene beretter om. Som det går frem av tabellen er det ikke gitt at det er Facebook som er initiativtaker som igjen utløser et behov for en reaksjon hos informantene. Det som er hovedinntrykket både i sammenstillingen og i empiri som ligger til grunn er at de fleste aksjoner i all hovedsak legger til rette for at det kan oppstå ekkokammer.

7.6 Prisen for å være på Facebook

[Jeg] liker å glede folk. Der kommer det sosiale mediet inn som en veldig fin plass å glede folk, fordi det egentlig er en kanal for underholdning og for å glede» Catharina-Amalia (2022a)

Facebook er en kanal for glede sier Catharina-Amalie i sitatet over. Det er nok slik de aller fleste av oss opplever sosiale medier eller ønsker å forstå sosiale medier; som noe hyggelig. Men for disse informantene er det også en personlig kostnad som må bæres og som en direkte konsekvens av deres engasjement.

I dette avsnittet vil jeg presentere utdrag av informantenes opplevelse av å stå i en kontroversiell debatt. Utgangspunktet for masteroppgaven er jo nettopp en ide om at informantene innehar et radikalt syn på verden. Det viser jeg ved å la informantene berette om det debattklimaet de er en del av. Og videre vise hvilke konsekvenser dette får for dem.

7.6.1 Et brennende engasjement i møte med nære relasjoner

Alice reflekterer lite rundt hvordan hennes engasjement påvirket forholdet til nær familie. I en sammenheng der vi snakker om Facebook-grupper nevner hun kort,

Kanskje ... veldig mange av mine Facebook venner med samme syn de har jo ikke kontakt med familie og gamle venner lengre. Jeg har beholdt det.
Alice (2022a).

Hun bekrefter denne påstanden i siste intervju.

Beatrix beskriver noe mer nærgående om relasjoner sin nære familie. Hun refererer til en slektning som er spesielt stygg med henne.

Jeg har for eksempel en fetter som [...] er fullvaksinert og som kommer til å vaksinere barna sine. Som driver og terroriserer meg. Og som er ufin. Og snakker meg ned. Beatrix (2022a)

Denne fetteren hevder ovenfor Beatrix at ingen i familien til tror på henne og at hun derfor ikke får respons fra dem (Beatrix, 2022a)²⁴. Av konteksten går det frem at han bruker Facebook til dette og videre mener at familien ikke responderer på Beatrix sin poster og innlegg. Beatrix nevner også datteren sin som står i opposisjon til mors overbevisning.

Og det er en vanvittig tøff tid for [oss] logisk tenkere. Fordi at vi sitter i andre enden og ser hva de gjør. Og hvordan nærmeste familie og barn og ...

²⁴ Det er underforstått av konteksten i intervjuet at denne sjikanen foregår på Facebook

datteren min har jo tatt [vaksinen]. Det knakk meg fullstendig. Beatrix (2022a).

Catharina-Amalie sier at vaksiner er et samtaletema som de unngår i familien.: «[...] så greier en å holde god stemning. I det øyeblikket familien begynner å snakke om det så er det dårlig stemning.» Hun sier også at nær familie ønsker at hun skal dempe seg.

Jeg kommer til å gå på demonstrasjon. Jeg kommer til å filme fra demonstrasjon. Det fikk jeg beskjed om av venner og familie at jeg ikke måtte gjøre. Jeg får veldig mange klare beskjeder om hva jeg får lov til av venner og familie. Jeg kommer til å drite litt mer i det. (Catharina-Amalia, 2022a)

Catharina-Amalie har videre valgt å skjerme seg fra sitt nærmiljø. Hun drar ikke inn til sitt lokale tettsted lengre og hun unngår naboer. «Ja, naboer som ikke kan fordra at jeg står for det jeg står for». Hun antyder videre at hennes engasjement på Facebook *kan* ha hatt innvirkning slik at hennes fars avslag på sykehjemsplass. Her forteller hun videre om hvordan hun opplever at hennes aktivitet på Facebook påvirker hennes relasjon til nærmiljøet.:

Det koster mye energi. Så nei, så det har kostet. Jeg har blitt kalt en snylter på ... på fellesskapet. [...] Jeg har bidratt veldig mye, jeg har dratt [lokalsamfunnet] med meg i alt jeg har gjort opp gjennom. Så jeg føler ... jeg har sykt god samvittighet i forhold til [lokalsamfunnet]. Catharina-Amalia (2022b)

Catharina er den eneste av deltakerne som melder om at hun IRL møter sine meningsmotstandere med det formål å rydde opp i de personlige relasjonene. Noe som hun tenker, er en fin gest. Hun sier følgende om et IRL møte hun hadde med en Facebook-venn som var blitt slettet:

[...] og dette er kanskje litt interessant for [red: denne studien] faktisk, fordi at vi hadde en prat om hva man må tåle. For han sa [...]: du må tåle såpass mye for det er en del av det å være på sosiale medier. Så sa jeg: nei, jeg bestemmer hva jeg må tåle når jeg er på SoMe. Det bestemmer faktisk ikke du. Catharina-Amalia (2022b).

I det siste møtet mellom meg og Catharina-Amalia (2022c) er denne relasjonen og forsoningen igjen ødelagt. Videre forteller hun at hennes forhold til et nært familiemedlem nå også er blitt sterkt skadelidende. Catharina-Amalia (2022c) har i det siste også valgt å ta grep

for å ytterligere beskytte seg. Hun stenger nå av for muligheten til å kommentere på deler av hennes innlegg på Facebook.

7.6.2 Kontroversielle meninger i møte med det offentlige.

Disse informantene har også andre opplevelser av å være på Facebook. De rapporterer selv at deres engasjement på Facebook smitter over til IRL og at de derfor er bekymret for reaksjoner fra myndighetene.

Catharina-Amalie beretter om overvåking fra det som hun antar er myndighetene. Hun leser en melding hun har fått fra en av sine Facebook-venner. Denne vennen beretter om uvanlige klikkelyder i telefonen- Og videre om en muse-markør (pil) som flytter seg over skjermen og klikker på lenker på hennes telefon og at vennen tror

[...] at det er hennes telefon som eventuelt har blitt hacket.

H – Av myndighetene?

C – Av myndighetene. Sånn at vi lever i en tid der myndighetene har mye makt. Catharina-Amalia (2022a)

Denne overvåkingen foregår mens vennen leser på Catharina-Amalies innlegg på sosiale medier. (Catharina-Amalia, 2022a)

Beatrix skiller seg ut fra resten av informantene ved at hun har opplevd selv, eller kjenner personlig til, de groveste overtrampene fra det offentlige som er rapportert i masteroppgaven. I første intervju beretter hun om at «folk får politiet på døra for at de har ytret seg. Og bøter. Så det er mye trusler». Videre beretter hun om *frihetsforkjempere* som er blitt tatt av dage.

H – I Norge?

B -Ja.

H – Drept? I Norge?

B – Jepp. [...]

H – Av offentlige myndigheter?

B – Mest sannsynlig så er det fra det ja. Beatrix (2022a).

Et utsagn som hun videre bekrefter og tallfester til > 9 i andre intervjurunden. Hun er videre uttalt bekymret for sin egen person og for hennes barn som en følge av deltagelse i denne undersøkelsen noe som tydelig kommer til uttrykk i innledningen til andre intervju.

Hovedinntrykket i dette avsnittet er at deres engasjement, som i all hovedsak foregår på Facebook, smitter over i deres IRL hverdag og har negativ innvirkning på dem. Dette funnet er spesielt uttalt for to av dem.

7.6.3 Om å finne glede og håp i det forferdelige.

Alle respondenter ble spurt om de ble lykkelige av å være på Facebook. For å spisse spørsmålet lanserte jeg en påstand om at de bruke Facebook til å grave seg dypt ned i en nettbasert verden av maktovergrep, barneprostitusjon og satanisme. Dette er temaer som de selv opplever som relevante i sin aktivitet og som de arbeider mot. Jeg tok også utgangspunkt i de grove og ufine tilbakemeldinger som de rapportere at de fikk. Og videre hevdet jeg: det å få kjennskap til og kunnskap om så mye forferdelige ting måtte være en belastning for dem personlig.

For du har jo et engasjement som jeg opplever som negativt. Misforstå meg rett nå. Negativt i den forstand at det er mye snakk om overgrep, maktmisbruk, folk som er syke [...]. Og det er derfor jeg spør. Blir du lykkelig av å være på [Facebook]?

Ja, jeg er lykkelig i meg selv, uansett hva Facebook bedriver. [Lykken] er jo i meg selv [...] Alice (2022a)

Alice forteller om en indre lykke som overgår det negative hun finner på Facebook.

Catharina-Amalie melder om at hun fordeler aktiviteten sin på Facebook inn slik at «hvis jeg skulle ha delt det inn vil jeg si at jeg [er] 30% på det mørke og 70% på lyst.» Og at hun IRL bedriver meditasjon, samtaler om glede og lykke med andre, samt andre friluftaktiviteter. Det er underforstått at dette fungerer som en motvekt til det *mørke* hun opplever/opp søker på sosiale medier Hun sier videre at hun er oppmerksom på å ikke la det mørke dominere. Noe av det som holder henne oppe er at hun opplever seg selv som en rollemodell.

Jeg vet at jeg gir håp. Jeg vet at jeg sprer glede [...] og at folk føler seg mindre alene når de følger meg [på Facebook]. For det skriver de til meg. Catharina-Amalia (2022a)

Beatrix melder også om en glede av å kunne opplyse og at det har en egenverdi som til dels overskygger det negative.

H – Jeg tenkte ikke sånn. [red: redegjør for meningsinnholdet i spørsmålet] Ikke hva du velger å tro på. Ikke sånn negativitet. Men du dukker jo ned i child trafficking – som tema – og du står i Jeg er jo ikke enig med deg ... Det er greit ... Men det er like vel så det er din virkelighet der du dukker ned i ting som du er veldig opptatt av og som er dypt tragisk og som er veldig ladet. Der er derfor jeg spør; når du lukker ned Facebook for kvelden. Blir du glad av å ha Facebook?

B – Ja. Jeg er egentlig det. For jeg føler at jeg kan gjøre noe viktig. Nytte. Ja, så på en måte så hjelper det meg med å holde meg oppe og fortsette den jobben en gjør ikke sant. For det er veldig viktig at vi ser at vi er flere, så det gjør meg egentlig glad da. [...]. Beatrix (2022a)

Som jeg selv sier i sitatet over, har det vært vanskelig for meg å fatte hvordan de klarer å stå i de grusomme og destruktive funnene de gjør og de sakene de engasjerer seg mot. Men de melder alle sammen at de finner inspirasjon i sitt arbeid og de finner glede i fellesskap og små lyspunkter. Merk at informantene ikke har delt noen konkrete nett-funn med meg utover å lede meg til en Facebook-side, Satanistisk Samfunn, som skal være et bevis for at det er satanistiske krefter som støtter Pride-bevegelsen.²⁵

7.7 Veien videre for informantene

De innledende intervjuer ble gjennomført tidlig i 2022. Rammene for undersøkelsen var, slik jeg opplevde det, noe endret fra da prosjektet startet opp som en ide hos forfatteren sent høsten 2021. Covid19 pandemien er nå på hell og verdenssamfunnet med noen unntak begynner å åpne seg opp igjen og her i Norge er vi på vei mot «normalen» i den grad samfunnet noensinne kan sies å være normalt. Et av spørsmålene i første intervjurunde var: hva skjer videre nå med ditt engasjement? Hvor tar det veien? I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for hva informantene ser for seg i nær fremtid.

²⁵ <https://www.facebook.com/satanisksamfunn> Det er klart at jeg i det store og hele ikke deler informantenes bekymringer. Den nevnte facebook-siden opplever jeg, med mine briller på, som først og fremst en ironisk og spissformulert gruppe.

7.7.1 Hva nå?

Alice ser for seg at det folk i større grad vil ta til gatene for å vise sin misnøye. Ikke nødvendigvis i en protest mot Covid19-restriksjoner men mot høye strømpriser for eksempel (Alice, 2022a).

Ja, nå kommer jo folk ut av andre grunner Strøm for eksempel. Det er jo allerede demonstrasjoner mot strømpriser.

Vil de to sakene [strøm og vaksinemotstand] gå over i hverandre, tror du?

Til slutt tror jeg det. (Alice, 2022a).

Selv om Alice antyder at denne *bevegelsen* som hun er en del av vil finne nye fanesaker sier hun ikke så mye om hvor hennes eget engasjement skal ta veien. Hun ser for seg å videreføre engasjementet som før, men på andre plattformer «uten sensur». Alice ser for seg at engasjementet fortsatt vil være på en nettbasert plattform.

Alice (2022b) hadde lagt noe av sitt engasjement på hyllen i perioden mellom første og andre intervju. Hun nevner krigen i Ukraina som en av grunnene til det da denne konflikten har dempet det medietrykket hun har opplevd rundt Covid19.

A - Nå er det jo det alle er opptatt av²⁶. Og krangler om. Og det orker ikke jeg.

H - Men tenker du at det er skifte i miljøet nå da. Der krigen i Ukraina blir endel av det større bildet.

A - Ja nå er det ... nå er det det folk skriver om. Og media skriver om. Det er jo det som folk diskuterer på nett. Det media skriver om. [...]

H - så du ... hvis jeg hører det er riktig nå, ser du for deg at ditt ja ditt engasjement vil avta nå da?

A – ja. Alice (2022b)

²⁶ Russland-Ukraina konflikten 2022.

Alice sier selv at hun tar seg en pause fra sin motstandskamp, men sier hun er klar til å ta opp igjen tråden hvis myndighetene og media igjen begynner å:

[...] dele ting ... som at din borgerplikt å vaksinere deg og ... ja sånn i den gaten som, som, som de har gjort før. Da kommer jeg sikkert til å bli ...
fortsette som før Alice (2022b).

Beatrix (2022a) ser for seg at det egentlige arbeidet starter opp post-Covid19. Hun vil da jobbe videre for en samfunnsomvelting der deriblant banksystemet slik vi kjenner det i dag skal erstattes med et system kjent som NESARA²⁷, og at hun vil bidra inn mot en slik omvelting. «Vi er de nye skaperne til en bedre verden.» sier hun. Samtidig ønsker hun å tre noe tilbake fra sitt onlineengasjement og heller bruke tid i nærmiljøet med å «starte opp ett eller annet for å hjelpe familier og barn som kanskje en mellom-base». Hun ser også for seg en rolle som «[...] konstabel selv. I byen.» Hun sier at det henger sammen med en interesse hun har for noe som omtales som Community Court og/eller Communal Court²⁸ der hun altså ønsker en rolle.

Beatrix følger opp noe av det hun sa i første intervju og melder også i det andre intervjuet om et ønske om endring i sitt engasjement:

Nei, nå føler jeg at nå er min opplysningstid, på den måte litt ... det nærmer seg enden av slutten. Fordi at nå kommer det som mye av de fakta relaterte interaksjoner fram i media. Sånn at jeg tenker at folkene begynner å tenke selv. Og nå må jeg begynne å tenke selv på meg selv. Og hva jeg har gitt meg selv. Med må begynne å vare på meg selv og mine omgivelser og mine barn. Beatrix (2022b)

Men også i det andre intervjuet kan det være utfordrende å følge med på hva hun egentlig ser for seg i nær fremtid for seg selv.

H – [...] Vil du fortsette å være like aktiv eller vil du logge av og ta deg en velfortjent pause?

²⁷ NESARA er et forslag for en omfattende penge- og finanspolitisk reform som aldri har blitt utprøvd.

²⁸ Det er uklart hva dette egentlig er eller innebærer.

B - Nei jeg vil nok alltid være like aktiv. men jeg prøver jo å opparbeide nye plattformer. Fordi at nå er jo Facebook blitt Meta. Og det et kontrollorgan så det holder. Det er jo for å skvise ut motstandsbevegelser og trigge ... og få oss til å gi opp å opplyse om ting. [...]

H - Men i hvert fall, [...] så forstod jeg det slik at du skulle ta en pause fra motstandskampen på Facebook.

B – Nei, ikke en pause fra ... nei ikke pause fra det. Ikke fra motstandskampen. Jeg kommer aldri til å gi opp for jeg har en ild i hjertet. En lidenskap. For jeg har en lidenskap.

H - Men du skal ha en pause fra Facebook

B - Pause på sosiale medier og bruke mer tid i skogen, naturen og finne tilbake til my own nature [...] Eller prøver å være mindre og mindre da [på SoMe]. Beatrix (2022b)

Beatrix dobbeltkommuniserer en del. På den ene siden har hun et brennende engasjement og sier at hun aldri vil gå offline. På den andre siden snakker hun varmt om å skape noe IRL, samtidig som hun gir uttrykk for et behov for å gå videre.

Catharina-Amalia ser for seg en oppblomstring av HIV og kreft i etterdønningene av Covid19-vaksiner og at dette blir et samlingspunkt for frihetsbevegelsen. Videre er arbeidet mot vaksinepass et tema som opptar henne veldig (Catharina-Amalia, 2022a, 2022b). Catharina-Amalia har som vist tidligere uttalt at hun kommer til å bry seg litt mindre om hva andre mener og synes om hennes aktivitet og at hun videre ser for seg at engasjementet skal ta seg opp. Også hun nevner konflikten i Ukraina som et nytt fokuspunkt. Hun vil videre produsere mer original-innhold på Facebook.

[...] men ellers så var det veldig ... jeg synes det [red: øvelsen selvrapporing] var veldig relatert til det jeg skulle konsentrere meg om. [...] Det mest interessant var at jeg hadde så få egenproduserte innlegg. Det var en liten aha for meg. Så det har jeg tatt til etterretning og skrevet flere egenproduserte innlegg. Catharina-Amalia (2022b)

En fellesnevner for deltakerne videre engasjement er at de har et uttalt ønske om å bytte ut Facebook med et annet sosialt medium. Catharina-Amalia går så langt som å forutse at Facebook vil forsvinne helt nettopp på grunn av deres tilnærming til ytringsfrihet og sensur

C - Jeg tror Facebook kommer til å forsvinne.

H – Ja, hvor går du da? Hvilket medium går du over på da?

C – [...] Sånn at jeg vet ikke hva som kommer til å dukke opp. men jeg tror til slutt at Facebook er vekk. men det er fordi det er ... jeg tror ... så lenge når man ikke kan få lov til å mene ting, så vil det til slutt bli mange nok som bare ikke er der. Så det kommer til å bli ubrukelig. Catharina-Amalia (2022b)

En av grunnene til dette er at de føler seg sensurert og forfulgt av Facebook og at det er en dårlig plattform for ytringsfrihet, slik vi kan se i sitatet over. Og de har også noen dårlige erfaringer med Facebook som plattform og Facebook som sosialt medium, ref. overstående avsnitt. Men likevel ser de ikke for seg å frivillig bytte plattform i nær fremtid. Også i dette spørsmålet er de tvetydige, men med en klar slagside mot å fortsette på Facebook.

Ettersom masteroppgaven gikk sin gang, ble det gjennomført et tredje semistrukturerte intervju med alle tre informantene. Et av spørsmålene var: Hva tror du blir veien videre inn i 2023

Alice (2022c) forteller at hun vil fortsette å være aktiv i tiden som kommer. Akkurat nå er hun opptatt av økt dødelighet der ingen har helt svar på hvorfor. «[...] men jeg synes jo ikke det er så rart». Hun vil i liten grad involvere seg IRL, men hun antyder svakt om at hun er begynt å samle inn et forråd av frø, minidrivhus og tørrvarer/hermetikk med lang holdbarhet. Og en liten terrakottaovn og varmekjeledress.

Henger det sammen med strømpriser og -rasjonering?

Alt henger sammen med alt.

Også strømpriser ... det er en ond villet handling?

Det er villet ja. De vil ha kaos. Slik at de kan ordne opp i etterkant med en verdensorden. Alle land skal ønske seg en verdensorden. Alice (2022c)

Beatrix (2022c) har støtt på en del personlige utfordringer som setter grenser for hennes aktivitet og hennes fokusområder. Men hun er klar på at kampen som lysarbeider og som informatør fortsetter. «H – Du vil fortsette å være på Facebook? B – Ja, jeg er sta jeg vet du. [Facebook] lurer ikke meg.»

I tredje intervju forteller Catharina-Amalia (2022c) at hennes motivasjon for videre engasjement fortsatt er tilstede. Hun er fortsatt tydelig på at hun ikke ser på seg selv som en vaksinemotstander, men snarere en yringsfrihetsforkjemper. Hovedplattformen er fortsatt Facebook, selv om hun også har tatt til seg nye arenaer IRL. Hun har nå bestilt og gjennomført konsultasjoner med sin fastlege, der hun har med seg det hun omtaler som informasjonsmateriell om vaksineskader. Underforstått at hun mener at legen ikke er opplyst nok om farene ved vaksiner mot Covid19. Dette er en aksjonsform som var ny for meg og som jeg også forstod som ny for Catharina-Amalia (2022c). Det er ikke kjent om dette er en utbredt aksjonsform i miljøet rundt informantene men de to andre melder ikke om slik aktivitet.

8 Diskusjon

I denne masteroppgaven ville jeg se etter vekselvirkningene mellom a) kvinner som Facebook-brukere b) vaksinemotstand som ramme for deres standpunkt og aktivitet og c) Facebook som teknologi og plattform. Jeg ville vise hvordan disse tre elementene kommer sammen i en større enhet der virkningen er større enn summen av enkeltkomponentene.

I dette kapittelet vil jeg diskutere de ulike elementene jeg har funnet i empiri, før jeg vil vise hvordan «alt henger sammen med alt» (Catharina-Amalia, 2022b).

8.1 Venner og grupper

I dette avsnittet vil jeg vise hvordan informantene understøtter sine meninger på Facebook? Videre hvordan de finner, og videre velger, sine venner.

Relationships er ifølge Kietzmann et al. (2011) den *grunnleggende* byggeblokken for Facebook. Relationships dreier seg om hvorvidt informantene aktivt kuraterer sine kontakter for å samsvare med sitt verdensbilde. Hvilke forhold utvikler seg, hvilke forhold avvikles og hvordan kommer dette til uttrykk i praksis (Kietzmann et al., 2011). Det er derfor interessant hvordan informantene beskriver sine online venneforhold.

Det å kunne velge sine venner, hvem en vil høre på og hva en vil se er en av hovedingrediensen i Facebook sier Tong et al. (2008). Det er mulig å legge til så mange venner at det i praksis burde være unødvendig for de fleste av oss å velge bort noen. Informantene sier at grensen for antall venner på Facebook er 5000 stk.

Informantene forteller om forskjellige tilnærminger når de vurderer og aksepterer nye venner. Mens Catharina-Amalie melder at det ligger en nøye utvelgelse og en faktisk relasjon bak ethvert nytt facebook-vennskap har Alice noen andre kriterier som f.eks. profilrammer fordi Alice er opptatt av at vennene mener det samme som henne. Se Figur 3 Skjermdump fra Facebook.

Illustrasjon: eksempler på rammer, brukt på profilbilde,

Figur 3 Skjermdump fra Facebook.

Illustrasjon: eksempler på rammer, brukt på profilbilde, for å flagge sin tilslutning til anti-vaksinebevegelsen.

for å flagge sin tilslutning til anti-vaksinebevegelsen. Figur 3.

Hvorvidt informantene opplever at det gir dem en tilfredsstillende eller at det gir en subjektiv opplevelse av glede eller nytte å ha mange venner, er ikke nødvendigvis klart i empiri. I hvilken grad de faktisk klarer å opprettholde givende sosiale relasjoner med så mange kontakter er ikke videre undersøkt.

Informantene selv melder helt tydelig at antall venner først og fremst viktig for å kunne nå ut med budskapet sitt, mens Tong et al. (2008) hevder at antall venner er “[...] the (if not *the*) main activities of Facebook” (Tong et al., 2008, s. 357)²⁹. Det er ikke riktig det samme, men er heller ikke gjensidig utelukkende. Jeg forstår Kietzmann et al. (2011) slik at de trekker noen linjer mellom disse motstridende synspunktene til hhv. Tong og informantene, når de skriver at antall venner har betydning for den tillit som den enkelte nyter i sitt nettverk. Slik vil de nevnte standpunkt kun er to forskjellige tilnærminger til samme mål. Når du ut med budskapet ditt får du venner, får du venner når du ut med budskapet. Interessant nok har nå Catharina-Amalia (2022c) delvis stengt av for kommentarer på sine innlegg på Facebook, noe som jeg vil påstå kan til dels være kontraproduktivt da kommentarfeltet vil være en viktig arena for støttende tilbakemeldinger fra hennes venner.

Jeg mener at Facebook åpner opp for en begrepsforvirring da de ikke kan sortere forbindelser i flere kategorier, som for eksempel, a) bekjente, b) profesjonelle/kommersielle kontakter c) omgangsvener etc. som nevnt ovenfor. Grupper ivaretar i noen grad slike skillelinjer. Men informantene forteller at slike gruppebekjentskaper nærmest diffunderer inn i deres egne vennelister. Det gjør det vanskelig å kunne si noe mer konkret om omfanget av informantenes reelle vennskap på SoMe. Jeg kan bare konstatere at de har omfattende vennelister.

Donath and Boyd (2004), referert i Tong et al. (2008) hevder at sosiale medier har åpnet opp for at det er mulig å ha flere meningsfulle vennskap en før. Noe som bestemt avvises av Dunbar (2016). Det er et påfallende samsvar i antall givende relasjoner en kan ha IRL og online sier Dunbar (2016). Som en kontrast melder Catharina-Amalie melder at hun faktisk har et personlig forhold til sine Facebook-venner og at de er nøye utvalgt nettopp fordi hun

²⁹ Ordet "the" er uthevet også i originalteksten.

har en relasjon til dem. Jeg minner bare kort om at hun hadde ca. 5000 venner da 1. intervju ble gjennomført.

Grupper, *Groups* etter Kietzmann et al. (2011), beskriver hvorvidt medlemmene har anledning til å danne grupper og subgrupper på en sosial plattform. «The more ‘social’ a network becomes [...]» jo flere venner er det mulig å ha (Kietzmann et al., 2011, s. 247). Den direkte konsekvensen av å danne grupper er åpenbar sier Kietzmann et al. (2011) videre. Det å kunne henge en merkelapp på sine bekjente, i form av et gruppemedlemskap er klart fordelaktig og noe som en bør etterstrebe slik at medlemmer lettere kan finne hverandre.³⁰ Det er også slik Catharina-Amalie tenker rundt grupper i sin kommersielle aktivitet. «[...] så jeg bruker de som kommunikasjon og jeg bruker de egentlig litt sånn smart hvis jeg vil samle kunder et sted.» (Catharina-Amalia, 2022a). Gruppedannelse fremstår i empirien som klart fordelaktig for informantene sitt virke.

De indirekte konsekvensene av gruppedannelse på sosiale medier er derimot kompliserte da slike grupper er mer enn én samling av kontakter (Kietzmann et al., 2011). Både Beatrix (2022a) og Catharina-Amalia (2022a) melder at de har en *profesjonell* side av seg selv som de viser for sine *passende* tilhengere. Catharina-Amalia (2022a) har en kommersiell side som hun viser til sine kunder. Beatrix (2022a) har en mørkere side, en som forteller om satanisme og mørke krefter, som hun skjuler for de ikke-radikale gruppene sine. Hun beskriver slike grupper som *familiegrupper*. De har skapt seg en *Identity* slik vi finner det beskrevet hos Kietzmann et al. (2011). Facebook åpner nettopp opp nettopp for å skape seg en profesjonell identitet, der hva vi gjør og hva vi står for, kan oppleves som viktigere en hvem vi er, sier Haugseth (2013, s. 101). En Facebook-gruppe er også en virtuell ytre ramme som skiller «dem» fra «oss» og på den måten bidrar til samhold, men også til polarisering og ekkokamre (Weinberg & Dawson, 2020).

Haugseth (2013) sier at SoMe åpner opp for en rekke dysfunksjoner som mobbing, narsissistisk motivert vold og ekkokammer. Slike dysfunksjoner står i sterk kontrast til det som SoMe egentlig skulle være. Vi skulle komme nærmere hverandre, dele følelser kommunisere lettere og organisere oss lettere (Haugseth, 2013), og den viktigste grunnen for

³⁰ Merk at Kietzmann et al. skrev sin artikkel til støtte for næringsaktører som ønsket å navigere blant sine kunder på nett.

å åpne en konto hos Facebook var for å kunne bedre pleie offline vennskap (Ellison et al., 2014). Videre skulle Facebook åpne opp for en mer likestilt deltagelse i offentligheten (Brandtzaeg, 2017). Og så er det ikke nødvendigvis slik, og jeg vil si at nettopp ekkokammer kan være en grunn til det.

Det må være to faktorer til stede for at et ekkokammer skal kunne oppstå, sier Cinelli et al. (2021). Et kontroversielt tema og en homogen gruppe av individer. Det er først under slike forutsetninger at det er sannsynlig at et ekkokammer *kan*, men ikke *må*, oppstå (Cinelli et al., 2021), noe som tilsier at det vanskelig kan oppstå det jeg vil kalle for institusjonaliserte ekkokammer. Jeg har allerede forutsatt at vaksiner generelt er et kontroversielt tema. Videre har informantene selv meldt av de aktivt røkter sine vennelister og sine gruppedlemskap. Og med bakgrunn i de forhold vil jeg påstå at det er skapt et rom for ekkokammer.

Informantene rapporterer at de er oppmerksomme på utfordringer med gruppedannelse, og videre ekko-kammer men melder at de ikke er særlig bekymret for det. De har i liten grad reflektert over den negative påvirkningen gruppedannelse kan ha. «Simply participating in a community of like-minded others [...]» kan føre til at frontene skjerpes og ekkokamre skapes sier Smith og Graham (2019, s. 1323). Og som jeg har vist tidligere sorterer informantene sine vennelister og sine kontakter mer eller mindre bevist.

Schmidt et al. (2018) mener å finne at debatten angående vaksiner er dominert av nettopp ekko-kamre og at polarisering av debatten har økt med årene. Majoriteten av grupper på Facebook velger nemlig å holde seg oppdatert på informasjon for eller mot vaksiner. Aldri begge deler (Schmidt et al., 2018). Kierulf (2021, s. 72) trekker frem betydningen av algoritmer for dannelsen av ekkokammer. Den teknologiske komponenten er viktig sier hun, og det er helt klart er en faktor. Men jeg mener da altså å ha sett at det er en klar tendens i mitt utvalg at ekkokamre også skapes manuelt av den enkelte, og at det er drevet frem som en selvforsvarsmekanisme.

Men det er ikke bare algoritmer eller vennelister som er med på å etablere ekko-kammer på Facebook. Informantene melder at de i stor grad deler innlegg på Facebook fra de som oppfattes som meningsfeller. Jeg leser informantene slik at de tenker at meningsfeller omtrent automatisk innehar gode kvaliteter og at de dermed har tillit.

A - [...] ja, de ser det samme som jeg. Så ... jeg vet jo hva som er sant i min virkelighet. Og de ... det er litt rart ... de ser jo det samme som meg. [...]

H - Men du, vil du si at du viderefremidler mest? At det er det som er din hovedaktivitet?

A -Ja. Alice (2022a)

Men hvorvidt det deles ukritisk er litt mer diffust. Amalie er den som klarest beretter at hun sorterer informasjon og at hun ikke ukritisk deler det hun selv får opp i sin Facebook feed. «Nei, jeg deler ikke noe som jeg er i tvil om» (Alice, 2022a). Amalie melder altså at hun mottar informasjon som kan være i kontrast til hennes overbevisninger. Men det er videre uttalt at hun helst viderefremidler det som er relevant for hennes likesinnede kontakter. Og på den måten bidrar hun inn mot sine kontakter på Facebook som et partisk filter som klart heller mot et gitt standpunkt. Dette funnet er omtalt som *Gatekeepers* og er definert som brukere som mottar informasjon fra flere meningsretninger «but only produce content from a single leaning, thus “filtering” information from one side» (Garimella et al.). Jeg vil si at det i denne sammenhengen er viktig å differensiere mellom er redaksjonell virksomhet, som ideelt sett vil gjengi flere synspunkter og åpne for debatt, og gatekeepers da som fungerer som informasjonsfilter. I praksis skjerner de sine venner og bekjente fra det som kan være viktig kontradiksjon. Og slik bidrar de med nok en dimensjon inn mot det som er dannelsen av ekkokamre på Facebook.

Informantene forteller også om hvordan Facebook med sine retningslinjer og sanksjonsformer indirekte bidrar til dannelsen av snevrere vennelister og da følgelig forsterker ekko-kammervirkningen. Spesielt Beatrix (2022a) forteller om hvordan hun har fått sperret to av sine tidligere brukerkontoer og hva som blir den indirekte konsekvensen av det:

«H – når du sier at du siler ut noen som er ufine. Men da tenker du på motstandere av saken.

B – ja som diskuterer og er ufine. Men det er lenge siden nå. Nå har jeg en ... nesten bare våkne venner. Den 1. kontoen ble jo slettet. Og på den neste fikk jeg bare 2000 [venner] BANG. Og så slettet [Facebook] den. Og så fikk jeg denne [ny brukerprofilen] og der var også – et par tusen, BANG, på bare et par uker. Så det vil si at det er mange av de følgerne jeg hadde tidligere. Og fra den FB-gruppa. Og de bare ... vi må følge [Beatrix]. Jeg har hele tiden nye folk som kommer til meg, så nå har jeg mer våkne, så nå er det mindre uro. I gruppa. Og da vet jeg at det var en mening, med det tapet, det er grunnen. Da er det plass til noe nytt. Og da blir vi mer.. mangfold.. og kan vekke hverandre opp. Og det har en større virkning. For

at folk begynner å våkne og tenker: oi. Det er ikke bare en person her. Det er flere faktisk. Så det er veldig spennende. Beatrix (2022a)

Catharina-Amalia (2022a) forteller om en annen sanksjonsmulighet fra Facebook sin side og som også får utilsiktet virkning. Hun forteller om Facebook-grupper som blir stengt ned. Hun sier at det etableres backup-grupper, eller kopier, av Facebook-grupper. Implisitt sier hun da at de opprinnelige gruppene opererer på kanten av retningslinjene til Facebook og står i fare for å bli stengt. Som jeg har nevnt tidligere har disse backup-gruppene to formål; a) kunne være raskt på ballen igjen når Facebook stenger ned originalgruppene og b) på forhånd samle meningsfeller i et fellesskap. Informantene viser selv at de oppholder seg i grupper som de selv på forhånd opplever som kontroversielle. De uttrykker det ved å også melde seg inn i eventuelle backup-grupper. Så da har en i utgangspunktet flere Facebook-brukere samlet i en gruppe der de selv opplever seg som forfulgt av Facebook, gitt det doble medlemskapet. Videre får de da den bekreftelsen de trenger om at Facebook jakter på dem, overvåker dem og knebler dem, når de på nytt samles i en backup-gruppe.

En faktor som jeg opplever som underkommunisert i de artiklene som jeg har funnet, men som er rapportert hos informantene er; radikaliserings og grunnlag for ekkokammer vil også oppstå når liberale stemmer og mot-debattanter går lei eller ikke orker mer. (Sasahara et al., 2021). Jeg vil tenke på som en utilsiktet versjon av *No-platforming*, det å nekte noen plass i offentligheten fordi det kan være krenkende eller hatefullt (Garimella et al., 2018). For det er nettopp det som skjer vil jeg si. Når de moderate stemmene trekker opp stigen etter seg brytes det noen bånd. De marginaliserte mister et øre mot den mer liberale og normative debatten. Men denne gruppen av mennesker mister også sin stemme. De opplever det jeg vil kalle for en utilsiktet, men likevel, en avart av *no-platforming*. Og det kan være grunn til å påstå at det også er med på å danne ekkokammer.

Det fremstår som om informantene har en klar strategi, ved å legge til venner og legge bort venner, som en del av sitt opplysningsarbeid, men det kan også skje helt impulsivt. Facebook gjør det veldig lett for informantene å gjøre nettopp det; sortere sine venner (Ellison et al., 2014). Noe som avviker fra IRL vennskap der det kan være vanskelig å ikke forholde seg til sine meningsmotstandere. Du kan fort treffe de på butikken eller i familieselskaper. Spesielt Catharina-Amalia beretter om dette. Hun føler seg utfryst i sitt nærmiljø og er sluttet å bruke de fasiliteter som bostedet tilbyr. Men selv om dette oppleves utelukkende negativt og noe

hun unngår er det like frem noe hun må forholde seg til. Hun må aktivt unngå sine meningsmotstandere (Catharina-Amalia, 2022b, 2022c).

8.2 Verdensbilde – Den enda større sammenhengen

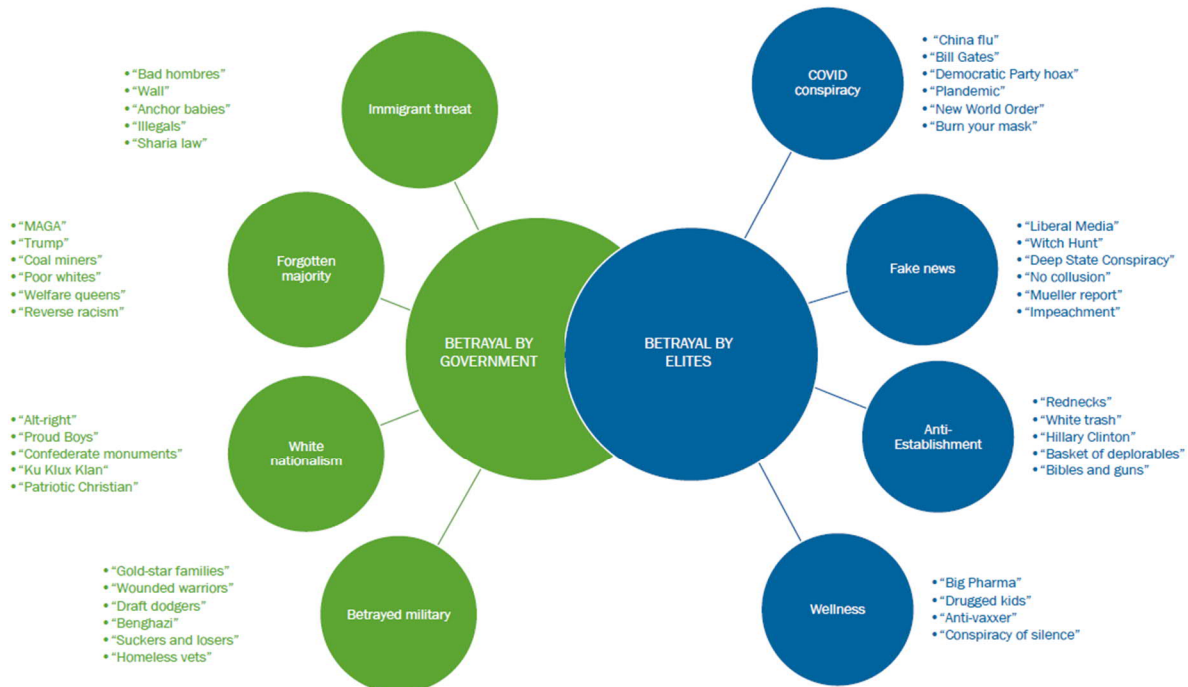
I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for hvordan informantene påvirkes de standpunkter de ytrer som om på Facebook og hvilke konsekvenser det får. Jeg vil både se på hvordan de påvirkes av Facebook som et sosialt medium der de deltar i kontroversielle narrative, men også hvordan de kan tenkes å bli påvirket av Facebook som teknologi som en følge av nettopp deres verdensanskuelse.

Empiri forteller at en fellesnevner for informantene er en idé om at det nå utkjemper en global kamp mellom en kyniske, kalkulerende elite og myndighetene på den ene siden og det åndelig/spirituelle på den andre siden. Jeg tolker det slik at informantene fremstår som forferdet og opprørt av disse skjulte maktstrukturene, så derfor er de opptatt av å belyse dem og få dem opp og frem i samfunnsdebatten. Utsagnet *skjulte maktstrukturer* må i denne sammenheng forstås slik at de er skjult for oss som er «[...] ikke er våkne [...]» (Beatrix, 2022b). Jeg forstå informantene slik at de er forferdet og opprørt av disse skjulte maktstrukturene, så derfor er de opptatt av å belyse dem og få dem opp og frem i samfunnsdebatten.

Jeg tror planen er at vi skal ha et verdensherredømme, en religion, og et system og en kontroll. At det er en plan og et mål. Men jeg tror jo ikke at det kommer til å gå så galt for jeg er nødt til å ha håp og tro. Men jeg tror jeg må slåss litt og en må ... må være bevisst. Catharina-Amalia (2022b)

I Empiri kan vi finne ord og frases som passer inn i Weinberg og Dawson (2020) taksonomi som vist på Figur 4.

FIGURE 1: NARRATIVE KEYWORDS, REFERENCES, AND CORE STORIES

Figur 4 Nøkkelbegreper med tilhørende narrative. Vi ser hvordan nøkkelord er knyttet opp mot et narrativ og hvordan narrative passer inn under en av to paraplyer, Betrayal by Government og Betrayal by Elites. Merk at paraplyene er til dels overlappende. Weinberg og Dawson (2020)

Informantene sier at de er skeptiske til politikere og myndigheter som sådan. Beatrix forteller for eksempel om at hun forsøkte å varsle i forkant at Joe Biden, nåværende president i USA, ville urettmessig bli utropt av media til vinner av presidentvalget i 2021, og at hun følgelig fikk rett (Beatrix, 2022a). Catharina-Amalie forteller om hvordan hun har null tillit til myndighetene, ikke stemmer ved valg og videre om hvordan MSM fortier sannheten om Covid19. Og videre at det er MSM og myndighetene som sammen har en agenda om å stemple folk som vaksinemotstandere. Jeg viser her til nøkkelord og narrativer vi kjenner igjen fra figur 2, som *Betrayal by elite* og *Betrayal by government*

Mitt hovedinntrykket er at de narrativer som er i spill hos informantene i all hovedsak beveger seg opp og ned på høyre side av figur 2. Og gjennom empiri har jeg støtt på ord, uttrykk og meninger som viser at informantene faktisk bruker nøkkelord og narrative om hver andre akkurat slik det går frem av Weinberg og Dawson (2020) sin artikkel. Et godt eksempel fra Empiri er når Catharina-Amalie sier følgende:

[...] at du skal følge pengene, og at noen tjener sykt mye penger på disse såkalte vaksinene. Og ikke minst rett før det her, så skulle vi jo søren meg ... plastsugerør blitt forbudt? Er du klar over mange tonn med sånne masker som nå går, og ikke kan gjenvinnes, fordi det er spesialavfall? Så det er idioti. Dette har jo ikke noe med vaksiner for meg. Catharina-Amalia (2022a)

Catharina-Amalia trekker i dette sitatet sammen a) pengestrømmer, b) plastsugerør, c) ansiktsmasker og d) vaksiner inn i samme argumentasjonsrekke. Og videre kobler hun på to påstander; 1) ansiktsmasker er ikke gjenvinnbare og 2) ansiktsmasker er spesialavfall.³¹ Narrative om store pengestrømmer leder oss til stikkordet Big Pharma og videre til Betrayal By Elites. Det at det er dumt å forby plastsugerør viser til lovgivende myndigheter, og merk, det er en klar avsporing av den egentlige debatten. Og så trekkes det på miljøvern hensyn når ansiktsmasker nevnes. Et nytt narrativ som ikke er direkte nevnt hos Weinberg og Dawson (2020) men som jeg mener faller inn under samme mønster.

Artikkelen til Weinberg og Dawson (2020) kan ikke forklare hvorfor mine informanter har et utvidet verdensbilde, men den kan bidra til å forklare hvorfor denne bevegelsen av vaksinemotstandere brer om seg i sosiale medier. Og hvordan noen, ved hjelp av de algoritmer som styrer trafikken mellom oss på sosiale medier³², blir ledet «down the rabbit hole» og på den måten ser nye forbindelser og sammenhenger. Eller med mine egne ord: hvordan kan et engasjement etter hvert bli altomfattende.

Jeg vil se på dette utvidede verdensbildet, som er koblet sammen med overlappende narrative, som en del av de samtaler som informantene deltar i på Facebook. Kietzmann et al. (2011) benevner dette som *Conversations*. Den funksjonelle byggeblokken *Conversations* beskriver i hvilken utstrekning grad deltagere på sosiale medier kommuniserer med hverandre. Sosiale nettverk er laget nettopp for å kunne legge til rette for samtaler mellom mennesker og i grupper. Jeg leser Kietzmann et al. (2011) slik at tankene deres rundt *Conversations* kan brukes som et fundament for å kunne forstå Weinberg og Dawson (2020). Allerede i 2011 hevdet Kietzmann et al. (2011) at “[...] the differences in the frequency and content of conversations can have major implications [...]”. Jeg vil hevde at slik Kietzmann et al. (2011) tenker

³¹ Jeg har ikke sett behov for å verifisere disse påstandene innenfor rammen av denne oppgaven.

³² På engelsk heter dette *Social media engagement algorithms*

på Conversations som små biter av et «rapidly changing puzzle which, when aggregated, combine to produce a overall image or message», slik vil jeg også hevde at taksonomien vi finner hos Weinberg og Dawson (2020) er som små biter som flyter sammen til et verdensbilde og et uttrykk som kan være vanskelig for oss uinnvidde å forstå eller akseptere.

Informantene ble bedt om å gjøre rede for sitt forhold til eksisterende marginale ytterliggående grupperinger som også seiler under antivaksineflagget. Jeg etterspurte hvorvidt de følte en uro ved å være under «samme paraply» som for eksempel organisasjonen Alliansen v/ Hans Lysglimt Johansen, det politiske partiet Partiet De Kristne eller den kjente abortmotstanderen Ludvig Nessa.³³ Alice og Catharina-Amalie melder at de er kjent med disse grupperingene og at de er kjent med at disse også er aktive i vaksinedebatten. Men Alice og Catharina-Amalie uttrykker ikke bekymring for å bli tatt til inntekt for deres syn.

Men tror du at du blir satt i samme bås som [Ludvig Nessa]?

C— det kan jo ha noe med ... altså bås jo en veldig interessant ting. Folk putter meg noe i den båsen som passer de uansett. Så hva folk vil, det kan ikke jeg styre. Catharina-Amalia (2022a).

Beatrix melder også at hun er godt kjent med Alliansen, men hun har en mer aktiv tilnærming til slike marginale stemmer i vaksinedebatten.

For jeg har jo vært i kontakt med alle disse. Jeg kjenner jo alle disse. Og det er jo ... vi har hatt litt diskusjoner i gruppen. På grunn av Hans Lysglimt og på grunn av hans rasistiske ytringer tidligere, men som jeg har sagt, her må vi skille. For det vi har til felles her er faktisk barna, som er vår fremtid. Og der er det, utenom deres politiske syn, men jeg skjønner jo at det også er for å rekruttere inn medlemmer. Jeg ser begge deler. Jeg ser alt. Egentlig. Men så ser jeg kjernen, at det er for barna, han har faktisk gjort mye som mange ikke tør, og fått mange ungdommer til å si nei [til vaksiner], og det er veldig bra. Men han kunne kanskje ha gjort det annerledes. Beatrix (2022a)

Dette sitatet går rett i kjernen hos Kietzmann et al. (2011) og byggeblokken *Reputation*. Hvem stoler *du* på og hvorfor? Her er spesielt Beatrix tydelig på at tilliten ligger hos dem som støtter «*saken*».

³³ Dette er organisasjoner/personer som har markert seg tydelig som vaksinemotstandere.

Det er ikke videre undersøkt innenfor rammene av denne masteroppgaven hvem er det som har et godt rykte og hvorfor. Men jeg mener det er nærliggende å anta òg at empiri er tydelig på det, at slik nøkkelord og narrative blandes og brukes om hverandre, slik brukes også enkeltpersoner og -organisasjoner for å etablere et slør av troverdighet og tillitt innenfor tilstøtende miljøer.

Det er tatt til orde for at vaksinemotstand må møtes med fakta (Armitage, 2021). Men det er ikke gitt at vaksinemotstandere er mottakelig for objektive fakta. Jeg vil si at i det utvidede verdensbilde til informantene kan vaksinemotstand forstås som en del av en religiøs overbevisning. Den påstanden understøttes av taksonomien til Weinberg og Dawson (2020) og i empirien som er samlet inn. Informantene forteller om en livsoppgave som lysbærere og opplysere i en mørk verden preget av ondskap. De omtaler vaksinemotstand som noe metafysisk som inngår i en større sammenheng. Informantene deler, om ikke de samme begrepene, så de samme ideene om hva eller hvem som ligger bak og trekker i trådene. Beatrix (2022a) kaller det for satanisme. Catharina-Amalia (2022c) omtaler det som en villet ondskapsfull handling. Felles for alle tre er at de mener at sannheten *om alt* er tilgjengelig på Facebook, YouTube og så videre for de som bare vil åpne øynene.

På generelt grunnlag kan en tilnærmet religiøs oppfatning av Covid19, vaksiner og vaksinemotstand være problematisk for diskursen (Selbekk, 2021). Det innebærer deriblant at å endre mening kan tilsvare å miste sin tro. Finke (2009) sier, med utgangspunkt i Habermas og Hegel, at fakta ikke nødvendigvis resonerer med religion, da fremleggelse av faktabasert informasjon nødvendigvis må stå i konflikt med en religiøs verdensanskuelse (Finke, 2009).

H-- Henger det sammen med strømpriser og -rasjonering?

A – alt henger sammen med alt.

H – Også strømpriser ... et er en ond villet handling?

A – Det er villet ja. De vil ha kaos. Slik at de kan ordne opp i etterkant med en verdensorden. Alle land skal ønske seg en verdensorden. Catharina-Amalia (2022c)

Når jeg holder empirien og Weinberg og Dawson (2020) opp ved siden av hverandre, ser jeg at omstendigheter rundt Covid19 kun er et av beina som informantene bygger resten av

verdensbilde sitt på. Gjennomgangsmelodien hos informantene er tross alt at alt henger sammen med alt

Alt henger sammen med alt sier informantene ofte. Jeg har overfor stilt spørsmål om hvorvidt plikt er en driver hos informantene, gitt det interessefeltet de beveger seg i. Jeg har derfor videre sett etter tegn på hvorvidt en av driverne bak denne pliktfølelsen kan være patologisk avhengighet til Facebook som teknologi. Jeg har allerede gjort rede for at informantene har et avhengighetsforhold til Facebook som deres primære kanal for aktivitet. Eller litt enklere sagt; Facebook som sosialt medium. Videre har jeg gjort rede for at Facebook, som alle sosiale medier kan fremme patologisk avhengighet. Dette er interessant for denne masteroppgaven fordi det kan vise en vekselvirkning mellom pliktfølelse grunnet omfang av verdensbildet og Facebook som teknologi. Derfor vil jeg nå diskutere funn i empiri fra FOMO og Egenrapportering.

Resultatene fra FOMO viser at informantene føler lite stress i forhold til hva vennene deres gjør på. Men så vet vi nå at informantene har svært mange av venner. Og med unntak av Catharina-Amalie, så melder informantene helst om få nære relasjoner på Facebook. Alice pleier i noe omfang vennskapene sine på Facebook.

[...] men jeg er ikke den som deler hva jeg har spist i dag. Det har jeg aldri gjort. Kan ikke huske det. Og så gratulerer jeg de jeg kjenner godt og som jeg vet bursdagen til. Jeg gratulerer ikke alle på venne-listen med bursdag. For det synes jeg ... jeg ønsker selvfølgelig alle en god bursdag, men det blir jo en stor jobb. Det orker jeg ikke. Alice (2022a)

2 av mine 3 informanter melder om et betydelig økt stressnivå i forhold til egen aktivitet. Det er tydeligvis viktig for dem å være online. Facebook sjekkes når de er på ferie og de er gjerne inne flere timer hver dag, sier de. Catharina-Amalie starter gjerne klokken 7. om morgenen som en del av morgenrutinen.

«Jeg har hatt en regel, lenge, som heter at det er ikke lov til å ta opp telefonen og se på FB før etter klokken syv og jeg står på klokka 06.00.»
Catharina-Amalia (2022a)

Det er ikke gjort et forsøk på å sammenligne kvalitativt informantenes aktivitet. Men de melder selv at de har høy og diversifisert aktivitet. De føler på en uro når de ikke er online.

Hvorfor har de denne følelsen av uro når de selv ikke er online? Intervjuene antyder at en av faktorene som ligger i bunn er en pliktfølelse. Dette uttrykkes ved et sterkt behov for å holde andre opplyst og informert. Noe som går igjen hos alle tre. Informantene opererer tross alt inn mot et miljø som søker etter verdensherredømme, omsetter barn som handelsvare, undertrykker og splitter.

Fordi at når mine venner, som ser det jeg ser, deler noe så det er viktig med «liker trykk» på det. Sånn at det kommer opp på veggen til folk. Som bør se det. Så jeg bruker det jo sånn for å spre informasjon. For du får det jo ikke ... ellers. Folk har ikke tid til å lete det opp selv.

H – Da [...] føler du på et ansvar da? For å dele?

A - Ja.

H – Hvorfor det? Når det er så mange andre [som kan dele]?

A - Fordi at jo flere jo bedre. Og det er jo ikke alle ... de andre folka har jo ikke de samme vennene som jeg har. Kanskje jeg er den eneste som deler noe som har med dette å gjøre. Alice (2022b)

Et annet funn fra de to gjennomførte øvelsene var informantenes refleksjoner over det jeg tenker på som deres *forbruk* av Facebook. (Catharina-Amalia, 2022b) vil nå produsere mer eget stoff.

Det mest interessant var at jeg hadde så få egenproduserte innlegg. det var en liten aha for meg. Så det har jeg tatt til etterretning og skrevet flere egenproduserte innlegg.

H – [...] da har denne [øvelsen] vært med på å bevisstgjøre egne aktiviteter?

Ja det har den bevisstgjort ... for jeg deler, jeg deler forskjellige andres stoff som jeg har tillit til og som jeg mener bør nå ut i flere. Catharina-Amalia (2022b)

Catharina-Amalia (2022b) forteller videre om sine morgenrutiner og om hvordan hun avstår fra mobiltelefon og SoMe frem til kl. 07:00. Helst hver dag.

Beatrix (2022b) har også hatt et høyt forbruk av SoMe den siste tiden.

Det ja, jeg har vel vært på 24/7 i noen år nå og spesielt de 2 siste årene så har det vært veldig viktig og veldig interessant for meg, fordi at samtidig så har [jeg] drevet litt shutterwork³⁴ og utviklet meg selv til en bedre versjon, mer bevisst person. Beatrix (2022b)

I det siste intervjuet forteller Beatrix at hun av personlige grunner har trukket seg litt tilbake og at aktiviteten har avtatt noe og har skiftet fokusområde.

8.3 Affordances

I dette avsnittet vil jeg skrive frem og vise hvilke feller, muligheter, hjelpemidler og hindringer det ligger i Facebook sine funksjonaliteter. Videre vil jeg vise hvordan informantene blir påvirket og videre hvordan de navigerer for å lure Facebook.

Som jeg har gjort rede for tidligere er informantene høyt motivert til å være på Facebook, noe som til tider er vanskelig for dem. Jeg har derfor tatt til orde for, og vist, at informantene tar i bruk forskjellige teknikker for å «lure» Facebook. Det er helt klart i deres interesse å unngå sanksjoner fra plattformen, og deres i deres egeninteresse å finne nye teknikker som understøtter deres aktivitet. Det som opptar dem mest er i synkende rekkefølge a) ikke miste Facebook-kontoen sin da dette er irreversibelt, b) ikke bli shadow-bandet eller komme i FB-jail og c) ikke miste grupper eller gruppetilhørighet. I de to første tilfellene har de utviklet egne praksiser som de må selv passe på og som handler om å tilpasse seg for å unngå sanksjoner. I det siste tilfellet fremstår det som et kollektivt samvirke i miljøet som å omgå sanksjoner. To teknikker som særlig trekkes frem av informantene er muligheten for å a) bruke kommentarfeltet og b) bruke lenker til andre plattformer, da begge disse mulighetene ikke blir sanksjonert av Facebook.³⁵ De bruker også kommentarfeltet på sine egne innlegg, for på den måten å moderere selve innlegget.

Det som jeg har funnet i empiri er at det ikke bare er teknologien Facebook som driver informantene til å ta i bruk nye teknikker. Jeg har også vist at samfunnet rundt dem kan sanksjonere dem og det bidrar til at de må differensiere innholdet sitt ut ifra målgruppen. Et

³⁴ Det er litt uklart hva Shutterwork faktisk er.

³⁵ Jeg har ikke testet eller undersøkt om dette er tilfelle.

eksempel på dette er at de ikke deler informasjon som er faktasjekket av Facebook. Et annet eksempel er at de til dels er gatekeepers for det de får tilsendt fra venner og gruppelemmer også. Et tredje eksempel er at det mest kontroversielle innholdet ikke blir delt med alle og likeledes blir ikke det minst kontroversielle innholdet delt med alle heller. Vi ser i det tredje eksempelet at samfunnet rundt dem bidrar til at de både a) modereres, men også b) radikaliseres. Det er ikke noe nytt at en kan bruke grupper til å dele forskjellige interesser. Det som jeg tenker, er nytt i denne sammenhengen er at gruppene brukes med det samme formål, men er differensiert i innhold for å nå flere brukere.

9 Konklusjon

I denne masteroppgaven ville jeg se etter vekselvirkningene mellom a) kvinner som Facebook-brukere b) vaksinemotstand som ramme for deres aktivitet og c) Facebook som teknologi og plattform. Jeg står nå igjen med to hovedinntrykk.

Det er nå klart at det er en rekke faktorer som påvirker informantene negativt. Facebook som teknologi presser informantene til å operere i det skjulte for ikke å bli stengt ned, og/eller sikre seg med backup-grupper som et mottiltak. Brukerkontoer stenges av og når informantene får nye er det kun «våkne» venner som er med videre. Rammer på profilbilder brukes til å identifisere meningsfeller samtidig som motstandere slettes, blokkeres eller frivillig bryter kontakten. Informantene hetses, trues og henges ut på Facebook og i lokalsamfunnet. Samtidig ser vi at IRL-aktiviteten bidrar til en bekreftelse av deres egne oppfatninger. Et av hovedinntrykket som jeg vil videreformidle i denne masteroppgaven er derfor at informantene ledes av a) fri vilje i sin søken etter sannheten, og b) Facebook sine sanksjonsmuligheter og c) samfunnet rundt dem, både online og IRL rett inn i et eller flere ekkokammer. Denne masteroppgaven viser at det er mange veier som leder marginaliserte grupper inn mot et ekkokammer og det kan være fånyttes å tenke på dem som innbyrdes uavhengige komponenter.

Det er ingen av informantene som sier rett ut at de opplever seg selv som patologisk avhengig av Facebook som teknologi. Men det er helt klart at de er i et avhengighetsforhold til plattformen for å få inn informasjon og for å nå ut til sine meningsfeller. De føler en sterk pliktfølelse til å nå ut og de melder videre om en viss uro når de ikke er online. Jeg kan vanskelig forstå at informantenes pliktfølelse + omfattende verdensbilde + latente avhengighet til sosiale medier generelt + avhengighetsforhold til Facebook som formidlingsplattform, ikke har betydning for deres aktivitet. Jeg vil tenke på summen av disse faktorene som en driver for dem. Jeg vil si de er ytterst motiverte i sitt virke.

Jeg vil si at disse to hovedelementene, dannelse av ekkokammer + en sterk motivasjon, er essensen i denne masteroppgaven og er en god sammenstilling av hvordan det er, for noen få kvinner, å være vaksinemotstandere på Facebook. Videre vil jeg påstå at masteroppgaven viser at det er tydelige vekselvirkninger mellom Teknologi, Mennesket og Samfunn som påvirker dem.

Jeg har gløttet mot Fangen (2014) i forarbeidet og i skrivearbeidet til denne masteroppgaven. Slik har jeg blitt i stand til å nærme meg en marginalisert gruppe med det formål å etablere en forståelse av hva som skjer. Det er lærdom som jeg har tatt med meg inn i oppgaven. Lærdommen som jeg sitter igjen med etterpå og som jeg mener kan gjelde generelt i møte med marginaliserte grupper er:

Det å imøtekomme marginaliserte grupper som fronter et omfattende verdensbilde og som opererer i sosiale medier; det er et mye større spørsmål som fordrer til en mye bredere forståelse og tilnærming enn det jeg har funnet i den litteratur som ligger til grunn i denne oppgaven. Derfor står denne masteroppgaven frem som et utgangspunkt for videre undring og refleksjon.

Takk for oppmerksomheten.

10 Litteraturliste

- Alice. (2022a, 31.januar). *Innledende intervju til masteroppgave* [Interview]. Håkon Reiersen;
- Alice. (2022b, 23.mars). *Oppfølgende intervju til masteroppgave* [Interview]. Håkon Reiersen;
- Alice. (2022c, 8.november). *Siste intervju til masteroppgave* [Interview]. Håkon Reiersen;
- Armitage, R. (2021). Online ‘anti-vax’ campaigns and COVID-19: censorship is not the solution. *Public Health*, 190, e29-e30. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2020.12.005>
- Beatrix. (2022a, 2.januar). *Innledende intervju til masteroppgave* [Interview]. Håkon Reiersen;
- Beatrix. (2022b, 31.mars). *Oppfølgende intervju til masteroppgave* [Interview]. Håkon Reiersen;
- Bhargava, V. R. & Velasquez, M. (2021). Ethics of the Attention Economy: The Problem of Social Media Addiction. *Business Ethics Quarterly*, 31(3), 321-359. <https://doi.org/10.1017/beq.2020.32>
- Bjorvatn, B. & Løøv, M. (2020). *vaksinemotstand*. Store norske leksikon. Hentet 04.januar fra <https://snl.no/vaksinemotstand>
- Blackwell, D., Leaman, C., Tramposch, R., Osborne, C. & Liss, M. (2017). Extraversion, neuroticism, attachment style and fear of missing out as predictors of social media use and addiction. *Personality and individual differences*, 116, 69-72. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.04.039>
- Brandslet, S. (2022). *Forskere: Ett sosialt medium kan dempe konspirasjonsteorier*. Hentet 08.november fra <https://www.digi.no/artikler/forskere-ett-sosialt-medium-kan-dempe-konspirasjonsteorier/522820>
- Brandtzaeg, P. B. (2017). Facebook is no “Great equalizer”: A big data approach to gender differences in civic engagement across countries. *Social science computer review*, 35(1), 103-125. <https://doi.org/10.1177/0894439315605806>
- Bullock, J., Lane, J. E. & Shults, F. L. J. (2022). What causes COVID-19 vaccine hesitancy? Ignorance and the lack of bliss in the United Kingdom. 9(1), 1-7.
- Catharina-Amalia. (2022a, 13.februar). *Innledende intervju til masteroppgave* [Interview]. Håkon Reiersen;

- Catharina-Amalia. (2022b, 24.mars). *Oppfølgende intervju til masteroppgave* [Interview]. Håkon Reiersen;
- Catharina-Amalia. (2022c, 27.oktober). *Siste intervju til masteroppgave* [Interview]. Håkon Reiersen;
- Caulfield, T., Marcon, A. R. & Murdoch, B. (2017). Injecting doubt: responding to the naturopathic anti-vaccination rhetoric. *Journal of Law and the Biosciences*, 4(2), 229-249. <https://doi.org/10.1093/jlb/lx017> %J Journal of Law and the Biosciences
- CCDH. (2020). *The Anti-Vaxx Industry - How Big Tech powers and profits from anti-vaccine misinformation*. CCDH. Hentet 09.oktober fra <https://counterhate.com/research/the-anti-vaxx-industry/>
- Cinelli, M., De Francisci Morales, G., Galeazzi, A., Quattrociocchi, W. & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *Proc Natl Acad Sci U S A*, 118(9). <https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
- Clarke, V. & Braun, V. (2013). Teaching thematic analysis. *Psychologist (London, England : 1988)*, 26(2), 120-123.
- Cole, S. (2018). *Where Did the Concept of 'Shadow Banning' Come From?* Hentet 24.april fra <https://www.vice.com/en/article/a3q744/where-did-shadow-banning-come-from-trump-republicans-shadowbanned>
- Coombes, R. & Davies, M. (2022). Facebook versus The BMJ : when fact checking goes wrong. *BMJ*, 376, o95-o95. <https://doi.org/10.1136/bmj.o95>
- Dunbar, R. I. M. (2016). Do online social media cut through the constraints that limit the size of offline social networks? *R Soc Open Sci*, 3(1), 150292-150292. <https://doi.org/10.1098/rsos.150292>
- Dæhlen, M. (2021). *Slik gir du slipp på frykten for å gå glipp av noe*. forskning.no. Hentet 10.januar 2022 fra <https://forskning.no/psykiske-lidelser/slik-gir-du-slipp-pa-frykten-for-a-ga-glipp-av-noe/1816068>
- Ellison, N. B., Vitak, J., Gray, R. & Lampe, C. (2014). Cultivating Social Resources on Social Network Sites: Facebook Relationship Maintenance Behaviors and Their Role in Social Capital Processes*. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(4), 855-870. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12078> %J Journal of Computer-Mediated Communication
- Enli, G. & Aalen, I. (2021). *Facebook*. Store norske leksikon. Hentet 21.januar 2022 fra <https://snl.no/Facebook>
- Facebook.com. (2022). *Grupper*. Hentet 20.april fra <https://www.facebook.com/help/1629740080681586>
- Fangen, K. (2014). Demonisering eller ansvarliggjøring. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 1(1).

- Finke, S. (2009). Hermeneutikk som politikk: offentlig fornuft og religion hos Habermas og Hegel. *Nytt norsk tidsskrift*, 26(3-04), 532-542.
- Friberg, J. H. (2019). Tvilsomme informanter, troverdig forskning?: Refleksjoner over intervjuet som forskningsmetode, med utgangspunkt i en studie av tilreisende fattige fra Romania. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*, 3(2), 119-136.
<https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2019-02-02>
- Garimella, K., De Francisci Morales, G., Gionis, A. & Mathioudakis, M. (2018, 2018). Political Discourse on Social Media.
- Ghebreyesus, T. (2020). *WHO Media briefing on COVID-19*. World Health Organization. Hentet 04.januar 2022 fra <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- Gibson, J. J. (2015). *The ecological approach to visual perception* (Classic edition. utg.). Psychology Press.
- Hagood, E. A. & Herlihy, S. M. (2013). Addressing heterogeneous parental concerns about vaccination with a multiple-source model: A parent and educator perspective. *Hum Vaccin Immunother*, 9(8), 1790-1794. <https://doi.org/10.4161/hv.24888>
- Haraway, D. (1988). Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies*, 14(3), 575-599.
<https://doi.org/10.2307/3178066>
- Haugseth, J. F. (2013). *Sosiale medier i samfunnet*. Universitetsforl.
- Hellstrand, I. F. (2019). *Å fortelle verden: Donna Haraways tverrvitenskapelige prosjekt*. Hentet 11.november fra <https://www.salongen.no/16023-2/>
- Hodkinson, C. (2019). 'Fear of Missing Out' (FOMO) marketing appeals: A conceptual model. *Journal of Marketing Communications*, 25(1), 65-88.
<https://doi.org/10.1080/13527266.2016.1234504>
- Hooks, B. (2000). *Feminism is for everybody : passionate politics*.
- Hutchby, I. (2001). Technologies, Texts and Affordances. *Sociology*, 35(2), 441-456.
<https://doi.org/10.1017/S0038038501000219>
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg. utg.). Høyskoleforl.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? : nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforl.
- Kierulf, A. (2021). *Hva er yringsfrihet* (Bd. 79). Universitetsforlaget.

- Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P. & Silvestre, B. S. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business horizons*, 54(3), 241-251. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2011.01.005>
- Lilleslåtten, M. (2022). *Vaksinemotstand handler om å stå imot statens makt*. UiO. Hentet 8.november fra <https://forskning.no/partner-politikk-universitetet-i-oslo/vaksinemotstand-handler-om-a-sta-imot-statens-makt/1961981>
- Lindmeier, C. (2019). *Vaccination: European Commission and World Health Organization join forces to promote the benefits of vaccines*. World Health Organization. <https://www.who.int/news/item/12-09-2019-vaccination-european-commission-and-world-health-organization-join-forces-to-promote-the-benefits-of-vaccines>
- Molnes, G. & Lindin, I.-K. (2022). *Nordmenn har sponset korona-pro-tester i Canada*. Hentet 20.april fra <https://www.faktisk.no/artikler/zw851/nordmenn-har-sponset-koronaprotester-i-canada>
- Napoleoncat.com. (2022). *Facebook users in Norway, December 2021*. Napoleon Sp. z o.o. Hentet 21.januar 2022 fra <https://napoleoncat.com/stats/facebook-users-in-norway/2021/12/>
- Norman, D. (2004). *Affordances and design*. <http://www.jnd.org/dn.mss/affordances-and-design.html>
- Normann, T. M. J. S. a. (2007). *Ungdoms levekår*. 93.
- Pozzi, G., Pigni, F. & Vitari, C. (2014). *Affordance Theory in the IS Discipline: a Review and Synthesis of the Literature*. Twentieth Americas Conference on Information Systems, Savannah.
- Pressemelding Nr. 38/20*. (2020). Statsministerens kontor. Hentet 04.januar 2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/smk/pressemeldinger/2020/nye-tiltak/id2693327/>
- Przybylski, A. K., Murayama, K., Dehaan, C. R. & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.014>
- Quattrociocchi, W., Scala, A. & Sunstein, C. R. J. A. a. S. (2016). Echo chambers on Facebook.
- Regjeringen. (2022). *Høringsnotat - forlengelse av reglene om koronasertifikat*. Hentet 1.april fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horingsnotat-forlengelse-av-reglene-om-koronasertifikat/id2900763/?expand=horings svar>
- Rydje, O. M., Oterholm, G. & Gjerstad, T. (2022). *Over flere år har Sigbjørn Gjelsvik (Sp) bidratt i en Facebook-gruppe som preges av konspirasjonsteorier*. Hentet 8.november fra <https://www.dn.no/politikk/over-flere-ar-har-sigbjorn-gjelsvik-sp-bidratt-i-en-facebook-gruppe-som-preges-av-konspirasjonsteorier/2-1-1340802>

- Røykenes, K. (2009). Metodetriangulering – et metodisk minefelt eller en berikelse av fenomener? *Sykepleien forskning (Oslo)*, (4), 224-226.
<https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2008.0081>
- Sasahara, K., Chen, W., Peng, H., Ciampaglia, G. L., Flammini, A. & Menczer, F. (2021). Social influence and unfollowing accelerate the emergence of echo chambers. *Journal of Computational Social Science*, 4(1), 381-402. <https://doi.org/10.1007/s42001-020-00084-7>
- Schmidt, A. L., Zollo, F., Scala, A., Betsch, C. & Quattrociocchi, W. (2018). Polarization of the vaccination debate on Facebook. *Vaccine*, 36(25), 3606-3612.
<https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2018.05.040>
- Selbekk, V. (2021). *Livsfarlig vaksinemotstand*. nrk.no. Hentet 8. november fra
<https://www.nrk.no/ytring/livsfarlig-vaksinemotstand-1.15771698>
- Smith, N. & Graham, T. (2019). Mapping the anti-vaccination movement on Facebook. *Information, Communication & Society*, 22(9), 1310-1327.
<https://doi.org/10.1080/1369118x.2017.1418406>
- Song, X., Zhang, X., Zhao, Y. & Song, S. J. i. P. (2017). Fearing of missing out (FoMO) in mobile social media environment: Conceptual development and measurement scale.
- Tong, S. T., Van Der Heide, B., Langwell, L. & Walther, J. B. (2008). Too Much of a Good Thing? The Relationship Between Number of Friends and Interpersonal Impressions on Facebook. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(3), 531-549.
<https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2008.00409.x>
- Vadla, A. (2021). *FHI: Ikke bekymret for vaksinemotstand*. Hentet 08.november fra
<https://www.vl.no/nyheter/2021/08/02/fhi-ikke-bekymret-for-vaksinemotstand/>
- Wajcman, J. (2010). Feminist theories of technology. *Cambridge Journal of Economics*, 34(1), 143-152. <http://www.jstor.org/stable/24232027>
- Weinberg, D. & Dawson, J. (2020). From Anti-Vaxxer Moms to Militia Men: Influence Operations, Narrative Weaponization, and the Fracturing of American Identity.
- Wigh, K. (2022). *Hvordan bruker politiets nettpatroljer sosiale medier?* [University of Agder].

11 Vedlegg

Liste over vedlegg

- 1) Øvelsen Egenrapportering
- 2) Øvelsen FOMOs
- 3) Kontaktskjema
- 4) NSD og samtykkeskjema
- 5) Kodebok NVivo

Vedlegg 1 Øvelsen Egenrapportering

Facebook, kvinner og vaksinemotstand

Egenrapportering for bruk av Facebook

KANDIDAT

Sett en strek i riktig rute for hver gang du:

Dato	Åpner Facebook for å oppdatere deg!	Leser innlegg som i hovedsak handler om Covid19	Leser innlegg som i hovedsak støtter din egen oppfatning rundt Covid19	Leser innlegg som i hovedsak utfordrer din egen oppfatning rundt Covid19	Poster egenproduserte innlegg som ikke handler om Covid19!	Poster egenproduserte innlegg som handler om Covid19!	Deler andres innlegg om Covid19 uten egne kommentarer eller <u>betraktninger</u> .	Deler andres innlegg om Covid19 med egne kommentarer eller innledning.	Kommenterer eller reagerer med <u>emojicons</u> (positivt eller negativt) på innlegg som i hovedsak omtaler Covid19.

Vedlegg 2 Spørsmål og resultater fra øvelsen FOMO

Resultatene fra øvelsen FOMO er som følger.

Utsagn - Informant	Alice	Beatix	Catharina-Amalia
1. Jeg er urolig for at andre har mer givende opplevelser enn meg.	1	1	1
2. Jeg er usikker på om vennene mine har mer givende opplevelser enn meg.	1	1	1
3. Jeg blir bekymret når jeg finner ut at vennene mine har det gøy uten meg.	1	2	1
4. Jeg blir engstelig når jeg ikke vet hva vennene mine holder på med.	1	1	1
5. Det er viktig at jeg forstår mine venners humor.	1	5	4
6. Noen ganger lurer jeg på om jeg bruker for mye tid på å følge med på det som skjer.	1	3	4
7. Det plager meg når jeg går glipp av en mulighet til å møte venner.	1	4	3
8. Når jeg har det bra, er det viktig for meg å dele detaljene på nettet (f.eks. oppdatering av status).	1	4	3
9. Når jeg går glipp av et planlagt samvær plager det meg.	1	4	4
10. Når jeg drar på ferie, fortsetter jeg å følge med på hva vennene mine gjør	1	5	1

Spørsmål etter Przybylski et al. (2013), oversatt at Håkon Reiersen

Vedlegg 3 Kontaktskjema

Håkon Reiersen

Masterstudent UiA

haskorr06@uia.no

Til deg som skal jeg ønsker å intervjue.

KORT BESKRIVELSE AV FORMÅL OG HENSIKT

Hei,

Jeg ønsker å intervjue deg i forbindelse med min Masteroppgave i studieprogrammet *Teknologi, menneske og samfunn*. I den forbindelse har jeg skrevet dette korte notatet om masterstudiet, min motivasjon og hensikten.

Om masterstudiet

Teknologi må ikke bare forstås og vurderes på teknologiens egne premisser, men også utfra humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver. Dette masterstudiet retter oppmerksomheten mot en rekke spørsmål:

Hva er teknologi?

Hvordan forholder vi oss som enkeltpersoner, grupper og samfunn til teknologi?

Hva gjør teknologien med oss?

Og hvordan bør vi forholde oss til teknologi?

Hensikten

Siden tidlig 2020 står Norge og verden for øvrig i en situasjon med en verdensomspennende pågående pandemi.

Etter som tiden har gått har det etter hvert dukket opp mange stemmer som tar til orde for at strategi, virkemidler og/eller virkning av tiltak er på kollisjonskurs med egen overbevisning.

Denne oppgaven skal i all hovedsak ikke se på de meninger som intervjubjektene har. Denne oppgaven skal se på hvordan Facebook faktisk brukes av den enkelte for å ytre seg.

Oppgaven vil begrense seg til kvinner som aktivt bruker Facebook og aktivt tar motstand mot Covid19, korona-vaksinering, tiltak og/eller virkemidler.

Min motivasjon

Gjennom dette studiet har jeg fått øynene opp for hvordan sosiale medier som for eksempel Facebook påvirker oss. Det er blitt en rød tråd for mine studier.

Dette studiet heter Teknologi, menneske og samfunn. Derfor vil utgangspunktet mitt for denne oppgaven være nettopp teknologi. Nærmere bestemt Facebook. Jeg ønsker å sette søkelys på

- Facebook
- kvinners bruk av Facebook.
- kvinner med sterke tydeligere meninger.

Som du ser, vil denne oppgaven forsøke å ha en feministisk tilnærming.

Gjennomføring

Min oppgave vil bygge på kjent teori om sosiale medier og arkiver om Facebook. Videre vil feministisk teori og praksis være med på å innhold til oppgaven.

Det viktigste bidraget vil likevel være intervju med kvinner som er aktive i debatten. Jeg håper å få snakke med 6 til 8 intervjubakter

Jeg planlegger å gjennomføre 2 intervjuer på ca 1. time pr gang. Første gang tidlig i januar 2022. Andre gang i månedsskiftet januar – februar.

Videre håper jeg å få til en egenrapportering over subjektens bruk av Facebook

Intervjuet vil bli gjennomført i henhold til GDPR, og etter godkjenning fra UiA. Intervjuet er anonymt. Du kan når som helst trekke deg fra intervjuet uten å grunngi dette.

Jeg håper du vil stille deg positiv til å bidra på min masteroppgave.

Jeg må ta forbehold om at oppgaven og metoden blir godkjent av UiA.

Mvh

Håkon Reiersen

Student – UiA

Desember 2021

Vedlegg 4 NSD - samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Facebook, kvinner og vaksinemotstand”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på hvordan Facebook faktisk brukes av den enkelte for å ytre seg. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette prosjektet er en masteroppgave for studieprogrammet Teknologi, menneske og samfunn. Studiet handler om at omfattende og raske teknologiske endringer preger dagens samfunn. Hvordan kan vi best forstå disse endringene? Er det mulig å styre utviklingen – og i tilfelle hvordan?

Teknologi må ikke bare forstås og vurderes på teknologiens egne premisser, men også utfra humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver. Dette masterstudiet retter oppmerksomheten mot en rekke spørsmål:

- Hva er teknologi?
- Hvordan forholder vi oss som enkeltmennesker, grupper og samfunn til teknologi?
- Hva gjør teknologien med oss?
- Og hvordan bør vi forholde oss til teknologi?

Denne masteroppgaven skal bidra til å forstå hvordan Facebook brukes til å delta i den offentlige debatten rundt Covid19-vaksinen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Fakultet for humaniora og pedagogikk er ansvarlig institutt for dette forskningsprosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi du er

- Bruker av Facebook, og
- Er kvinne, og

- Har inntatt et standpunkt i den offentlige debatten der du, for meg, fremstår som vaksinemotstander eller -skeptisk.

Utvalget er trukket basert på mine egne undersøkelser på Facebook. Jeg har kikket på åpne profiler hos debattanter som har vært aktive i andre medier. Der har jeg søkt etter meninger som jeg selv mener er kvalifiserer til deltakelse. Videre har jeg søkt etter personer som har a) likt eller b) kommentert eller c) videreformidlet/delt innhold som uttrykker en skepsis mot Covid19-vaksinen.

Jeg opplever det slik at du passer i en eller flere av disse gruppene.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg planlegger for å bruke to metoder for innhenting av informasjon.

1. Spørreskjema for egenrapportering av bruk av FB
2. Intervju med lydopptak

Jeg ønsker å gjennomføre inntil to intervjuer med antatt tidsforbruk på 1 – 1,5 timer. Det første intervjuet skal helst være med fysisk oppmøte. Det andre intervjuet kan gjøres på nett.

Videre kan det også bli aktuelt for meg å lese på deres åpne Facebook-profiler. Som forberedelse til intervjuer vil jeg gjøre notater basert på din aktivitet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn.

Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personver regelverket.

- Det er kun Håkon Reiersen som vil ha tilgang til opptak og spørreskjema.

- Opptak og spørreskjema vil bli anonymisert ved at intervjuobjektet selv velger ett fornavn som vil bli brukt til å identifisere intervjuobjektet gjennom hele oppgaven.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode, et selvvalgt fornavn, som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Opplysninger innhentet gjennom intervju og spørreskjema kan bli brukt i min masteroppgave. Du må forvente at sitater og fortolkninger fra intervju blir brukt. Masteroppgaver ligger normalt åpent tilgjengelig.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er sommeren 2022. Alle personopplysninger og opptak vil bli slettet etter endt prosjektgjennomføring.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Godkjenning er gitt av NSD pr 21.01.2022. Meldeskjema nr. 684338

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Fakultet for humaniora og pedagogikk ved Hanne Haaland (veileder) eller Håkon Reiersen, masterstudent.
- Vårt personvernombud: Ina Danielsen, tlf. 452 54 401, ina.danielsen@uia

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personvern@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Håkon Reiersen
masterstudent
24.1.2022 - Birkeland

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet "Facebook, kvinner og radikale ytringer" og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i inntil 2 intervjuer.
- å delta på inntil 2 spørreskjema for selvrapportering for bruk av Facebook

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5 Kodebok NVivo

Master

Nodes

Name	Description	Files	References
1_Identity		4	49
1_Presentasjon		4	24
2_Personlig_upersonlig		3	5
21_Vaksiner, tidligere		2	6
22_Posisjon		2	8
23 Familieforhold		2	4
32_Kompetanse		1	2
2_Precense		4	41
22_Online samfunn		3	6
27_Folkestyre		1	1
29_avhengighet		2	6
31 Veien_målet		2	2
35_Produksjon		3	5
36_Andre SoMe		4	6
38_FOMO		1	7
41_Bruk, hyppighet, frekvens		3	8
3_Relationships		3	21
3_Vennelister selektive mottiltak		3	16

Name	Description	Files	References
4_bannere markører	sosiale	1	1
4_Groups		3	22
11_Grupper		3	9
14_Krigen 1940-45		2	3
3_Vennelister selektive mottiltak		2	4
5_Deling på FB		2	6
5_Conversations		4	69
10_Offline aktiviteter		4	17
16_Tilbakemeldinger likes etc		3	7
19_Demokrati, misstillit, valg		4	6
20_Alternative politiske parti		2	4
36_Produksjon		2	3
39_Tilgjengelighet		2	7
5_Deling på FB		2	3
6_MSM		4	11
9_Den store sammenhengen		2	8
Nett hets		2	3
6_Reputation		4	36
12_Veien videre		3	14
13_Kildekritikk tillit		3	11
26_Faktasjekk		3	3

Name	Description	Files	References
37_Splid		1	4
7_Følelser (redd)		3	4
7_Precense		0	0
8_Sharing		4	13
Alturisme		3	8
Annen aktivitet_aksjonisme		1	1
Elsk hat		2	2
Facebook Funksjonalitet		4	42
15_FB funk		3	11
17_FB jail		2	8
18_FB shadowband		2	4
24_FB personifisering		2	4
25_Algoritmer		1	3
33_Sensur		4	9
34_Ord	fy-ord Covid 1984, Dr.Fraudchi	1	1
Selektiv info		1	1
Lykke		2	3
mitt forhold til dem		1	1
Selvsensur		2	4

Przybylski, A. K., Murayama, K., Dehaan, C. R. & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.014>